

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 9
2016.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(**smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs**)

Сарадници: Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Гордана Михајловић, оператер припреме података
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Смиљана Павков, документалиста

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед садржаја нових бројева часописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Парагвај, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Буенос Аиресу, Гордане Видовић, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Парагвај, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Буенос Аиресу, Јеле Баћовић, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Султанату Брунеј, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Цакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Камбоџи, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Цакарти, Јована Јовановића, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Камбоџи, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Цакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Сингапур, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Цакарти, Јована Јовановића, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Сингапур, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Цакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Финској, Славка Круљевића, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2016

Судски пословник о измени и допуни Судског пословника, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о измени Одлуке о броју судија у судовима, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Одлука о измени Одлуке о образовању Радне групе за решавање проблема мешовитих миграционих токова, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Одлука о изборним радњама и роковима за спровођење поступка предлагања кандидата за изборног члана Високог савета судства из реда судија апелационих судова, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о отпочињању поступка предлагања кандидата за изборног члана Високог савета судства из реда судија апелационих судова, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Правилник о спровођењу интерног конкурса међу запосленима у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о измени Правилника о програму и начину полагања посебног стручног испита за матичара, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о службеној легитимацији и службеној значки у Управи за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о измени Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2016

Закључак Владе којим се именује Горан Кнежевић, министар привреде, за заменика гувернера Србије у Европској банци за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о образовању Савета за интеграцију Рома, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2016

Покрајинска скупштинска одлука о изгледу и коришћењу симбола и традиционалних симбола Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2016

Покрајинска скупштинска одлука о Жалбеној комисији Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2016

Декларација „Јака обновљена регионална политика за све регије након 2020. године“, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2016

Службени лист Града Београда

Одлука да се Његова екселенција господин Арне Санес Бјернстад, амбасадор Краљевине Норвешке у Републици Србији, прогласи за почасног грађанина Београда, Службени лист Града Београда бр. 86/2016

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма подстицања равномерног регионалног развоја у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма подршке малим предузећима за набавку опреме у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Уредба о утврђивању посебних износа који се плаћају за време трајања „Дечје недеље” у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о регулисаној цени електричне енергије за гарантовано снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о висини накнада за стандарде, сродне документе и друге публикације, као и о висини накнада за услуге које врши Институт за стандардизацију Србије у обављању послова у области стандардизације, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о начину вршења принудне наплате с рачуна клијента, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о ближим условима, садржини и начину вођења Регистра меница и овлашћења, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о измени Одлуке о ближим условима и начину вођења Јединственог регистра рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о изменама Одлуке о управљању токовима готовине, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о изменама Одлуке о управљању токовима готовине преко агента банке, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о пуштању у оптицај кованог новца апоена од 1, 2 и 5 динара, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о изменама и допуни Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Одлука о усклађивању пословања Јавног предузећа „Службени гласник” Београд са Законом о јавним предузећима, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о оснивању Координационог тела за деоницу аутопута Е-763, Сурчин–Обреновац, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о висини минималне цене рада за период јануар–децембар 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о распореду и коришћењу средстава за суфинансирање јединица локалне самоуправе за израду пројектно-техничке документације у 2016. години, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Одлука о висини накнаде за упис у Именик Лекарске коморе Србије за 2016. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2016

Правилник о допуни Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о правилима понашања инвестиционог друштва приликом пружања услуга, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о форми, минималном садржају информација које треба укључити у проспекат и основни проспекат и оглашавању у вези са проспектом, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о техничким условима и одржавању горњег строја железничких пруга, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о техничким условима и одржавању доњег строја железничких пруга, Службени гласник Републике Србије бр. 74/2016

Правилник о измени Правилника о шумском реду, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Правилник о изменама и допуни Правилника о проглашавању ловостајем заштићених врста дивљачи, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима које мора да испуњава привредно друштво, односно огранак привредног друштва или средња стручна школа који врше оспособљавање кандидата за возаче, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о организовању, спровођењу и начину полагања возачког испита, вођењу и роковима чувања евиденција о возачком испиту и условима које мора да испуни возило на којем се обавља возачки испит, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају, начину вођења и роковима чувања евиденција из области оспособљавања кандидата за возаче, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о теоријској и практичној обуци кандидата за возаче, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Правилник о изменама и допуни Правилника о облику, садржини, начину подношења и попуњавања декларација и других образаца у царинском поступку, Службени гласник републикр Србије бр. 79/2016

Правилник о пружању ваздухопловних метеоролошких услуга, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2016

Упутство о начину издавања потврде да се одређена опрема, односно роба која се увози не производи у земљи, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Упутство о поступку издавања уверења о домаћем пореклу добара у поступцима јавних набавки, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Упутство о начину издавања уверења и оверавању фактура и других исправа које прате робу при извозу или увозу, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Исправка Решења о утврђивању висине најнижег износа пензије од 1. јануара 2011. године, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Исправка Статута Развојне агенције Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о образовању Радне групе за реструктурирање дуга Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 49/2016

Одлука о измени Одлуке о образовању Радне групе за контролу и утврђивање ефеката реализације уговора за примену нових технологија у Аутономној Покрајини Војводини и уговора о начину реализације обавеза о пласману дела производа, који су закључени између Покрајинског секретаријата за науку и технолошки развој и корисника средстава за суфинансирање погона за примену нових технологија, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2016

Правилник о додели бесповратних средстава за финансирање и суфинансирање пројеката невладиних организација и непрофитних институција у 2016. години, за унапређење сазнања деце у предшколским установама, као и ученика основних и средњих школа на подручју Аутономне Покрајине Војводине о ефикасном коришћењу енергије, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о јавном линијском превозу путника на територији града Београда, Службени лист Града Београда, 86/2016

Решење о измени и допуни Решења о општим паркиралиштима, Службени лист Града Београда бр. 82/2016

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о образовању Комисије за припрему полазних основа за израду стратегије развоја система здравственог осигурања у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Правилник о медицинској рехабилитацији у стационарним здравственим установама специјализованим за рехабилитацију, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о утврђивању здравствене способности физичких лица за држање и ношење оружја, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2016

Упутство о начину и поступку издавања сагласности здравственим установама за пружање угоститељских услуга трећим лицима, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Посебан колективни уговор за делатност пољопривреде, прехранбене, дуванске индустрије и водопривреде Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 76/2016

Посебан колективни уговор за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Посебан колективни уговор за хемију и неметале Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о допунама Одлуке о посланицима у радном односу у Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 50/2016

Службени лист Града Београда

Одлука о измени и допуни Одлуке о радном времену угоститељских објеката на територији града Београда, Службени лист града Београда бр. 86/2016

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о образовању Савета за унапређење сектора информационих технологија, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Правилник о измени Правилника о евиденцији у средњој школи, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност средњег образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег музичког и балетског образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег образовања и васпитања ученика са сметњама у развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о изменама и допунама Правилника о сталном стручном усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о изменама Правилника о садржини јавних регистара, потврда, пријава и захтева у поступку заштите проналазака, као и о врстама података, начину подношења пријаве и објављивања проналазака, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Правилник о начину и поступку давања стручне оцене и стручног мишљења о квалитету рукописа уџбеника, приручника и наставног материјала, додатних наставних средстава, наставних помагала, дидактичких средстава и дидактичких игровних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Правилник о измени и допуни Правилника о начину и поступку избора лица на листу оцењивача, програму обуке за оцењиваче, етичком кодексу лица која учествују у поступку одобравања уџбеника и поступку именовања чланова Комисије за оцену рукописа уџбеника, Службени гласник Републике Србије бр. 75/2016

Службени лист Града Београда

Обавештење Завода за заштиту споменика културе Града Београда – Установе културе од националног значаја, о евидентирању добара која уживају претходну заштиту: околина споменика културе Старо сајмиште – Логор Гестапоа, Београд, Блок 17 – између споменика културе, Земунског пута и Булевара Михајла Пупина, општина Нови Београд, Службени лист Града Београда бр. 83/2016

Одлука о оглашавању на територији града Београда, Службени лист града Београда бр. 86/2016

Одлука о изменама и допунама Одлуке о сталним манифестацијама у области културе од значаја за град Београд, Службени лист Града Београда бр. 86/2016

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Коефицијент за израчунавање висине месечне закупнине за коришћење станова, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Индекси потрошачких цена за август 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2016

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у јулу 2016. године, Службени гласник Републике Србије бр. 73/2016

Службени лист Града Београда

Показатељ смањења потрошачких цена у јулу 2016. године, Службени лист Града Београда бр. 82/2016

2

**СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ,
СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ
БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2016. ГОДИНИ**

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИП
8.	НЕДЕЉНИК
9.	NEWSWEEK
10.	НИН
11.	ПЕЧАТ
12.	ПОЛИТИКА
13.	СРПСКИ ТЕЛЕГРАФ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије
2.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања
3.	НАЦИОНАЛНА РЕВИЈА СРБИЈА
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
2.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
3.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
4.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
5.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

NOVI TRIKOV ZA NOVI WINDOWS

Branislav Bubanja

Prošlo je malo više od godinu dana otkako se pojavio Windows 10. Prema podacima StatCounter-a iz jula 2016, 23.53 odsto korisnika odlučilo se da ga instalira, što je skor koji Windows 8.x nije dostigao za sve vreme svog postojanja. A sada stiže Anniversary Update – nova, besplatna verzija koja neće nositi broj 11, ali će doneti niz zanimljivih mogućnosti... koje treba na što efikasniji način primeniti!

64

Aktuelno

Uvodnik 7

Dejan Ristanović

KOMENTAR

Industrija 4.0 8

Nikola Marković

KOMENTAR

Prozor u prošireni svet 9

Jovana Vukić

Vesti 10

Bojan Stanojević i Marko Nešović

Oslonac na nezavisne analize ili na osećaj 16

Milovan Matijević

Na predstojećem BIZIT-u će biti prisutna inicijativa SITO, kao suorganizator konferencije zadužen za istraživanja i analitiku. Pokušaće da procene stanje domaće infrastrukture i data centara, ali i utiske učesnika o našoj konferenciji.

Lazar Džamić: Svet lakog ignorisanja 18

Marko Herman

Jedna od važnih tema konferencije BIZIT je transformacija medija – kako će, u doba dominacije digitalnih tehnologija, klasični mediji zadržati postojeću i privući novu publiku? O tome smo razgovarali s Lazarom Džamićem, stručnjakom za digitalni marketing koji je ostvario uspešnu karijeru u Londonu, i koji će se obratiti učesnicima BIZIT-a.

Test zona

Nove grafike za VR početak 34

Miloš Stamenković

Relativna stagnacija razvoja core komponenti je prisutna već par godina, a sada su se AMD i NVIDIA konačno pokrenuli, očekujući VR talas. Isprobali smo AMD Polaris i NVIDIA Pascal grafičke kartice.

Prvi pogled

LG G5: Modularni telefon 20

Marko Nešović

Otkako je Google projektom Ara predstavio koncept modularnog telefona (doduše, samo za developere), mnogi su prepoznali šansu i oslonili se na tu ideju. Najdalje je otišao LG, predstavivši svoju „perjanicu“ G5. Modularni LG sada je stigao i na naše tržište...

Philips 275P4: Da li je vreme za 5k 22

Miloš Stamenković

QNAP TS-453A: Veoma univerzalni NAS 24

Bojan Stanojević

Kingston UV400: SSD koji ne košta mnogo 26

Marko Nešović

LC Power Gaming 980B: Nebeski toranj 28

Nebojša Todorović

Uslužni programi 30

Jovan Bulajić

GIZMODROM

Samsung GearFit 2: Aktivni saputnik 32

Branko Lukić

ASUS ROG Spatha: Miš za prestiž 33

Miloš Stamenković

Komunikacije

Televizija kroz IP mrežu 80

Danas nam sve i svašta stiže preko svemoćnog Interneta, pa tako i TV program gledamo sve češće posredstvom IP konekcije. Evolucija IP video-servisa nije bila jednostavna, a sada se došlo do tačke kada je IPTV značajniji nego ikada, uz tendenciju konvergencije svih multimedijalnih servisa.

Network Manager 84

Dejan Ristanović

Verifikacija kao prvi korak 86

Dejan Ristanović

Alarm prilagođen prostoru 88

Dejan Ristanović

Iz prakse

Novi trikovi za novi Windows 64

Branislav Bubanja

Za to vreme, u našoj Redakciji... 74

Dejan Ristanović

Alatke za graditelje 76

Voja Antonić

BIZIT

CRna Mala sveska 38

Voja Gašić

Briga o korisnicima stara je koliko i višak vrednosti. Onog trenutka kad u proizvodnji imate višak vrednosti, vreme je da povedete računa o tome kome ćete ga i kako plasirati. I tada ulazite u priču čiji je ishod CRM...

Microsoft Dynamics CRM 2016 40

Voja Gašić

Adacta CRM - ključ za uspešno poslovanje 42

Extreme - CRM u Agro biznisu 44

IN2 CRM rešenje za odnose sa klijentima 47

Veeam Cloud Connect 48

Aleksandar Pavlović

PC.Edu

Efikasnije i zabavnije učenje 50

Marko Nešović

Primena informacionih tehnologija u obrazovanju kod nas je oduvek išla sporo. Dok se van granica naše zemlje u nastavi svakog predmeta koriste računari, tableti, projektori, pametne table i druga savremena oprema, u Srbiji je informatika u osnovnim školama izborni predmet, a glavno nastavno sredstvo su kreda i tabla. Ipak, modernizacija je neminovna...

Dug put do modernih učionica 52

Bojan Stanojević

Fluks RV: IQBoard table 53

Vladimir Dojčilović

Division: Interaktivnost moderne učionice 54

Informbiro: Interaktivne table iBoard 56

LINKgroup: Budućnost obrazovanja je stigla 58

IT dating

FEFA: Sinergija znanja i prakse 60

Voja Gašić

Tehnovizija

Glasačka dominacija sa severa 90

Goran Obradović

U PC#231 upoznali smo se sa istorijom uređaja za glasanje, s posebnim osvrtom na izborni proces i samo glasanje u SAD. Nađazimo se u Američkoj izbornoj godini, a i u mnogim zemljama sveta slede ili su nedavno upravo održani izbori. Zato ćemo preciznije analizirati neke od komponenti digitalizovanog izbornog procesa

Rubrike

Odabrani bajtovi 95

Ladislav Struharik

Vedra strana 98

PC Press

Izdavač

PC PRESS, d.o.o.
Osmara Đikića 4, 1108 Beograd 12, p. fah 47,
N 44° 48.994', E 20° 28.800'

Redakcija: 011/2765-533 i 069/2187-742

Marketing: 011/2080-220

Fax: 011/2752-480

Mail: pc@pcpress.rs,

Web: www.pcpress.rs

Tekući račun: 205-9547-62

Direktor

Vesna Čarknajevo

Glavni i odgovorni urednik

Dejan Ristanović

Zamenik glavnog urednika

Voja Gašić

Izvršni urednici

Marko Nešović i Bojan Stanojević

Urednici

Milan Bašić, Jovan Bulajić,
Bojan Stojanović i Ladislav Struharik

Marketing

Aleksandra Cvjetić, Ksenija Kostić

Plasman

Nenad Veljković

Redaktor

Jevrem Živanović

Dizajn, DTP i foto

Vojislav Simić i Andrija Čeranić

Web administrator

Milan Basrak

Pretpлата

Nevenka Gašić

Distribucija

Beokolp, Beograd

Štampa

Rotografika, Subotica

Stalni stručni saradnici

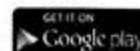
Voja Antonić, Nenad Batočanin, Radovan Bibić, Branislav Bubađa, Vladimir Cerić, Branko Đaković, Đorđe Grujić, Marko Herman, Stevan Josimović, Milijan Jovanović, Damir Jović, Zoran Kehler, Vesna Knežević, Kristijan Lazić, Jovan Marić, Nikola Marković, Branislav Mihaljev, Majkl Mijatović, Mladen Mijatović, Luka Milinković, Vesna Milošević, Dragan Mitrović, Branko Nikitović, Pavle Peković, Bojan Petrović, Jelica Protić, Nebojša Prijčić, Jelena Rupnik, Miloš Stamenković, Darko Staničić, Boris Stanojević, Aleksandar Šušnjarić, Berislav Todorović, Nebojša Vasiljević, Nadežda Veljković, Jovana Vukić i Sava Zdravković

PC PRESS

Copyright © PC Press 2016.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarica.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji Narodna biblioteka Srbije, Beograd 004
PC : Personal computers : časopis za profesionalnu primenu računara / glavni i odgovorni urednik Dejan Ristanović. - 1995, br. 1 - Beograd (Osmara Đikića 4) : PC Press, 1995 - (Novi Sad: Color Print). - 29 cm Mesečno. = PC. Personal computers

COBISS.SR-ID 11164175 ISSN 0354-690X, COBISS.SR.ID 11164175

Издавач: LIBER, Београд
Главни и одговорни уредник: Милорад Добријевић
Уредник: др Слободан Р. Мартиновић
Редакција:
Др Милан Бјелић, доц. др Саша Веселиновић, мр Дејан Јовановић, доц. др Срђан Миленковић,
Драгана Бунарић, др Анкица Милојевић, Параскева Михајловић, мр Секула Новаковић, Невена Ракић,
др Весна Симовић, др Рајко Сузум

КОНТАКТ: LIBER, п. факс 10, 11030 Београд
Тел/факс: 011/ 236 00 26, моб. 065/ 44 8888 2
Е – mail: pravnapraksa@ptt.rs
Е – mail за установе у области образовања: sloba1965@gmail.com
ШТАМПА: ЕтноСтил, Београд, тираж 500 примерака

СIP Каталогизација у публикацији, Народна библиотека Србије, Београд
ISSN 1820-1075 Pravna praksa (Београд 2004), COBISS.SR-ID 114525452

САДРЖАЈ

Секула Новаковић ПРАВНИ РЕЖИМ ЗАСНИВАЊА РАДНОГ ОДНОСА И ПОЧЕТКА РАДА ЗАПОСЛЕНОГ	3
Др Велисав Марковић ПРИМЕНА РАДНОПРАВНИХ ПРОПИСА НА ПРЕДУЗЕТНИКА	13
Драгољуб Симоновић КРИВИЧНА ДЕЈА ПРОТИВ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	20
<i>УРЕДБА О МЕРИЛИМА ЗА ИМЕНОВАЊЕ ДИРЕКТОРА ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА</i>	<i>31</i>
<i>УРЕДБА О БЕЗБЕДНОСТИ И ЗАШТИТИ ДЕЦЕ ПРИ КОРИШЋЕЊУ ИНФОРМАЦИОНО - КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА</i>	<i>33</i>
ПИТАЊА И ОДГОВОРИ	
Заштита од престанка радног односа запосленог у школи који има дете до две године старости	35
Заштита од престанка радног односа по основу одсуства ради посебне неге детета	35
Престанак радног односа запосленима у правном лицу над којим се спроводи стечај	35
Правни положај директора акционарског друштва	36
Начин рада извршног одбора акционарског друштва	37
Састав пописне комисије	37
Могућност отписа пореског дуга	38
СУДСКА ПРАКСА	
УСТАВНИ СУД СРБИЈЕ	39
Основи за изјављивање уставне жалбе	39
Правила о чувању тајне у установама за извршење кривичних санкција	39
Право на суђење у разумном року	41
Радно време објеката у којима се приређују игре на срећу	44
СУДОВИ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ	45
Утврђење постојања радног односа	45
Узимање алкохола као повреда радне дисциплине и отказ уговора о раду	45
Отказивање уговора о привременим и повременим пословима	46
Одбацивање тужбе у радном спору	47
Стипање права својине власника порушеног објекта на згради која је изграђена на локацији порушеног објекта	48

Узнемиравање власника у вршењу права својине	48
Услов за коришћење права задржавања (<i>ius retentionis</i>)	49
Садржај споразума о заједничком вршењу родитељског права	49
Право детета на дом	50
Састав заоставштине	50
Губитак права на законско наслеђивање због престанка заједнице живота брачних другова	50
Сукоб интереса у парничном поступку	51
Трошкови превођења у парничном поступку	51
Извршење одлуке Уставног суда	52
Кривично дело <i>издавање чека и коришћење платне картице без покрића</i>	53
Кривично дело <i>фалсификовање и злоупотреба платних картица</i>	53
Неразумљивост изреке ослобађајуће пресуде	54
СУДОВИ ПОСЕБНЕ НАДЛЕЖНОСТИ	54
ПРИВРЕДНИ СУДОВИ	54
Решење о извођењу доказа саслушањем сведока	54
Пуномоћје за заступање у парници	54
Захтев за враћање датог по ништавом уговору	55
Могућност усмене измене уговора о зајму	55
Несразмера узајамних давања уговорних страна као разлог рушљивости уговора	56
Месна надлежност суда за одређивање извршења	56
Рачунање рока за изјашњење	56
Уговорна казна због доцње извођача радова	57
Достављање писмена правном лицу посредством огласне табле суда	57
Обавезни садржај отпремнице	57
УПРАВНИ СУД	58
Рокови за одлучивање у управном поступку	58
Активна легитимација за покретање управног спора против решења Агенције за лиценцирање стечајних управника	58
Исплата неисплаћених потраживања од послодавца у стечају	59
Трајање обавезе повраћаја капаре	60
Лица која имају право на заштиту изборног права	60
Тужба због ћутања управе	61
Прекид управног поступка због смрти заинтересованог лица	61
ПРЕКРШАЈНИ СУДОВИ	62
Дужност подношења пореске пријаве за плаћање пореза на пренос апсолутних права	62
Проблем неједнаког поступања судова у предметима са преференцијалним пореклом робе	62
Неовлашћено заузимање јавне површине	63
Застарелост покретања прекршајног поступка	63
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА	63
Предуго трајање кривичних и парничних поступака - <i>Пресуда Савић и други против Србије</i>	63
СТРУЧНА МИШЉЕЊА	
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА	65
Радноправни статус запосленог који је изабран на синдикалну функцију	65
Одсуствовање са рада у дане верских празника	65
Попуњавање радног места запосленог коме мирују права и обавезе	66
Услови за остваривање права на новчану накнаду за телесно оштећење	66
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ	67
Рачун у електронској форми као основ за одбитак претходног пореза	67
Плаћање пореза и доприноса за лица која учествују на стручној едукацији, а нису у радном односу код исплатиоца	68
Категоризација земљишта у сврху утврђивања основице пореза на имовину	68
Утврђивање основице пореза на имовину када објекат чини више посебних целина	70
Порез на имовину за објекат који се не користи због рунираности	70
Рок застарелости права на утврђивање и наплату доприноса за обавезно социјално осигурање	71
Остваривање права на ослобођење од пореза на употребу моторних возила	71
ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА	73
АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ	75

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. Др Урош Круљ: Сенатски говори, 1934.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

УРОШ
КРУЉ

Круљ, Урош, лекар, политичар, писац (Мостар, 11. VIII 1875 — Београд, 2. II 1961)

Гимназију је завршио у Новом Саду 1895. а студије медицине у Бечу 1902. Радио је од 1905. као градски лекар у Бијељини и Мостару. Са Јованом Малићем 1907. у Мостару покренуо је лист *Народ*, који је пренет у Сарајево и излазио до Сарајевског атентата, и штампао *Мусават*. Укључио се у политички живот у Босни и Херцеговини (1907) приликом оснивања Српске народне организације и 1910. изабран на њеном програму за посланика у Босанском сабору у Трећој курији за срезове Босански Нови (данас Нови Град) и Приједор. Учествовао је у Првом светском рату као лекар српске војске. По завршетку рата био је члан пленума из БиХ Народног већа Државе СХС и члан Народне владе за БиХ задужен за здравство. Био је народни посланик у Привременом народном представништву и први министар здравља Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца у влади Стојана Протића формираној 1918. Када је ово министарство припојено Министарству социјалне политике, функцију министра обављао је до августа 1919. Припадао је Демократској странци од њеног оснивања 1919. Повукао се из политичког живота и обављао ду-

жности инспектора Министарства здравља у Мостару, управника Државне болнице у Сарајеву и шефа санитета за Босну и Херцеговину. После завођења шестојануарске диктатуре 1929. био је министар народног здравља у влади генерала Петра Живковића до марта 1929, када је ово министарство припојено Министарству социјалне политике. Постављен је за бана Зетске бановине 1930. У његово време изграђен је модеран пут Цетиње—Будва и отворено Народно позориште Зетске бановине на Цетињу. Са места бана именован је 1932. за сенатора и у два сазива биран за потпредседника Сената. Писао је радове социјално-хигијенске, социолошке и политичке садржине и сарађивао у сарајевском *Прејледу*, *Српском књижевном гласнику* (од 1922), *Летопису Мајнице српске* (1928) и др. Био је члан одбора црквено-школске омладине у Мостару, потпредседник Епархијалног савета Епархије захумско-херцеговачке, потпредседник Конгреса словенских новинара (1911), оснивач Сарајевског обласног одбора Друштва Црвеног крста и његов први председник (1921—1923), члан Манице српске, Српског певачког друштва „Гусле“ у Мостару, дописни члан Српског лекарског друштва ван Србије, члан масонске ложе у Београду итд. Одликован је Орденом Св. Саве III реда.

ДЕЛА: *Важности хигијене за државу и нацију*, Сарајево 1922; *Полијтика и раса (расни национализам)*, Сарајево 1925; *Криза парламентаризма и његова реформа*, Београд 1928; *Сенајски говори*, Београд 1934; *Наша саобраћајна (железничка) криза*, Београд 1935; преводи са енглеског: Е. Кеј, *О васиљиању дјетишта у школи*, Београд, Сарајево 1918; Е. Кеј, *О васиљиању дјетишта код куће*, Београд, Сарајево 1919.

ИЗВОР: Ново гробље у Београду.

ЛИТЕРАТУРА: *Сенај. Народна скућина*, Београд 1935, 41; Владислав Скарић, Осман Нури-Хацић, Никола Стојановић, *Босна и Херцеговина под аустроугарском управом*, Београд 1939, 114, 123, 140; Тодор Крушевац, *Сарајево под аустроугарском управом 1878—1918*, Сарајево 1960, 338, 391; Фердо Чулиновић, *Југославија између два рата*, I—II, Загреб 1961, I, 173; II, 287, 302; Бранислав Глигоријевић, *Демократска странка и политички односи у Краљевини СХС*, Београд 1970, 54, 422, 429; *Српско лекарско друштво. Споменница 1872—1972*, Београд 1972, 121; Атиф Пуриватра, *Југословенска муслиманска организација у политичким односима у Југославији*, Сарајево 1974, 33—34, 417; *Историја српског народа*, VI/1, Београд 1983; Тодор Стојков, *Влада Милана Стојадиновића 1935—1937*, Београд 1985, 158, 160; *Устави и владе Кнежевине Србије, Краљевине Србије, Краљевине СХС и Краљевине Југославије, 1835—1941*, Београд 1988, 200, 267; Неда Енгелсфелд, *Први парламенти Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца*, Загреб 1989, 39—40, 63, 102.

ФОТОГРАФИЈА: АС.

Др. УРОШ КРУЉ

СЕНАТСКИ ГОВОРИ

САДРЖАЈ :

1. О државном и народном јединству
2. О спољашњој политици Југославије
3. О Балканском пакту и конвенцији с Турском
4. О закону о сузбијању полних болести и проституције

БЕОГРАД 1934

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА

О народном и државном јединству

Господо сенатори,

Дозволите ми да по старом парламентарном обичају приликом ове буџетске дебате проговорим неколико речи о нашим акутним политичким питањима и проблемима, који су, нарочито у задње време избили у нашој јавности и који су нашу јавност заталасали и заинтересовали и да према тим питањима и проблемима заузмем своје становиште.

Да бих истакао што боље један контраст, ја ћу, господо сенатори, почети мало с почетка. Почећу од онога времена кад смо почели новим животом, стварањем наше независне и уједињене Југославије.

У оно прво доба свакоме политичару који трезвено гледа у стварност и реалност живота, било је јасно да је наша држава састављена из осам разних подручја, која су била деценијама а нека и вековима у разним државама и не само у разним државама него и у разним политичким и административним приликама као посебне политичко-управне јединице и тако дуго времена водиле један посебни, један разједињени живот народни и политички.

Друга једна чињеница, која упада у очи, била је та, да је наша држава састављена у културном погледу из тако разноврсних делова и покрајина, које су дуго времена у врло неједнаким приликама живеле, покрајина, које су, и ако у туђим државама, ипак живеле у једним културним одношајима, и таквих покрајина које су далеко заостале од културног живота у сваком погледу.

У трећем реду истиче се једна чињеница, коју је требало онда узети у обзир, да је исто тако наша држава састављена у економском погледу из врло разноврсних економских прилика, да је састављена из покрајина, које су тако рећи биле у изобиљу, које су се рачунале богатима, и таквих покрајина, које су врло сиромашан начин живота водиле и које су својему становништву пружале минимум економских користи.

То троје, те три чињенице сачињавале су цели један државни програм. Тај програм требао је да буде подлога за државни и политички рад барем у прво доба нашег државног живота. Да се културно заостали крајеви подизањем школства и других културних установа што више приближе нашим културнијим крајевима, да се економски заостали крајеви што више унапреде у економском погледу, да се пасивни крајеви мелиорацијама и другим мерама економски подигну и оспособе, а све некад потпуно одељене покрајине разним саобраћајним средствима: путевима, железницама и мостовима међу се повежу и на тај начин саобраћајно, економски и културно подигну и унапреде. Да се је првих година радило на остварењу такога програма, тај би нас рад довео данас до других резултата, него што је фактично постигнуто.

Нарочито, господо, у оној првој тачци коју сам споменуо, место да се ишло постепено и полагано, да су разне управне политичке јединице које су постојале служиле као полазна тачка за уређење, да се ишло постепено и полагано са периферије ка центруму, нагло се порушило старо, а ново се није успоставило што би оно старо могло заменити. Такав начин рада довео је до великих неприлика, заведен је један хаос у управном систему, стварале су се управо неподношљиве прилике, јер су оне различности нашега живота у прошлости биле такође и у том, што је законодавство и што су сви системи административни били у тим разним крајевима државе друкчији и место да се употребило оно прво време на то, да се сва енергија сконцен-

трише на то да се изједначују разни системи и разна законодавства, разни одношаји државни, друштвени и политички, о том се мало рачуна водило, него су се на једанпут порушиле оне старе управне јединице, оне старе управне области, стварале се место њих нове области које су тако имале разноврсан начин живота, разноврсно законодавство, разноврсне системе управе. И ти људи, који су на тако непромишљен и несмотрен начин водили једном неодрживом централизму, сада прелазе у једну другу крајност и та их крајност данас води у једно стање, које још мање одговара интенцијама и смислу једне јединствене државе.

Тај човек који је највише у томе згрешио иде сада у једну другу крајност. Од једног окрутног централисте и једног увереног монархисте и династе постао је на једанпут федералиста и републиканац. Ја држим, господо, да то нису потпуно нормални одношаји и ми са оваквим интенцијама и са оваквим путевима не можемо бити задовољни, нити ћемо икада њима поћи.

ПУНКТАЦИЈЕ И ДЕКЛАРАЦИЈЕ

У то исто време, господо, појавиле су се у нашој јавности и друге декларације, енунцијације итд., које третирају иста та питања. Наша јавност није се могла отрести од те импресије да све ове у задње време изјаве политичке природе, у ма којој форми дате, да имају неку извесну узрочну везу већ зато што су се појавиле у једно те исто време, или барем у кратким размацама времена и да су оне израз једне кампање, једне организоване, смишљене кампање противу наше државе. Ја нећу да импутирам никоме неке рђаве намере, али кажем да од те импресије не може човек да се отргне; можда је то код неких свесно а код неких несвесно.

У овим питањима, господо, треба многе ствари извести на чисто и поставити их на право место. У овим се декларацијама потежу и таква питања

која су већ одавно решена. Многа од ових питања, господо, решена су, још 1918 године, када је ова држава добром вољом и пристанком легалних фактора свих заинтересованих ондашњих крајева проглашена уједињеном.

А осим тога има још нешто друго што треба да се такође оцени онако како то заслужује. Многе ствари, господо, нарочито оне ствари које извесна господа у овим пунктацијама потстичу, те ствари и та питања решена су такође 1918 године, али на Солунском фронту. Ми не можемо дозволити, а не може ни једна држава дозволити да се сваких пет до шест година или сваких десет година потежу једна те иста основна питања. (Одобравање). Државе се не граде сваких десет година. (Гласови: Тако је.) Зато, господо, ми априори одбијамо уопште да ступамо у разговор о питањима која су поведена у овим декларацијама. (Одобравање).

Да ова моја истакнута мисао: да све ове пунктације имају неку органску везу међу собом, да је та мисао тачна, говори и ово. Један од ове господе у пози неког генералисимуса неке победничке војске једноставно изјављује да неће да преговара ни са ким. У политици не хтеги преговарати уопште, то значи да се прибегава неким другим средствима за остварење својих захтева или да се једноставно диктира: овако треба и овако мора да буде.

Да он неће да прибегава неким насилним методама, у то сам уверен. То није никада ни покушао, а и да покуша, не би нико пошао за њим. Логичан ток мисли је тај, да он очекује остварење својих захтева од неког трећег. Неће да преговара, неће да на силу нешто почиње, онда значи да очекује од неког трећег остварење својих захтева.

Господо, други је пример за ову моју тезу тај, један од те господе пункташа, који је био дуго година министар Краљевине Југославије, па чак и Претседник Владе, сада поставља такве захтеве, који евентуално тангирају интегритет наше државе. Међутим, такве захтеве као дугогодишњи Министар у разним режимима никада није ни помињао нити

је правио питање по том. То значи, да и он очекује решење таквих захтева од неког трећег фактора. Господо, све те декларације, које су разне провенијенције, које потичу из разних мотива, ипак имају између себе једну органску везу.

Да пређем најпре на једну парламентарну декларацију новооснованог Народног клуба, а у којој се каже, да хрватско питање није решено, да то питање постоји и да је оно наш главни државни проблем. Моје је становиште, а мислим и свих оних који су организовани у овом другом клубу, да хрватско питање у нашој држави не постоји. То је тако логично и разумљиво да је уопште депласирано о томе и расправљати. Али када се поставља једно питање, мора се о њему говорити.

Господо, ако у Југославији постоји хрватско питање, онда доследно постоји и српско и словеначко, а ако та три питања постоје, онда постоји и питање Југославије. Према томе когод покреће оваква питања, покреће питање Југославије, а то ми ни у ком случају не можемо одобрити. Зато поново кажем, да не постоји питање ни хрватско, ни српско, ни словеначко у јединственој Краљевини Југославији. Извесни политички назори резултат су извесног историјског оптерећења, наших односа у прошлости односно наших грешака и заблуда. Али да је и у време пре оснивања Југославије то питање било прилично рашчишћено, то је познато. Тада су постојале углавном две струје и то једна струја, која је била баш у хрватским крајевима, а која је прогласила народно јединство Срба и Хрвата и основала једну политичку странку, тзв. хрватско-српску коалицију, која се борила против оног дела који није заступао ту тезу и који је имао друго гледиште на то питање.

Ја опет кажем: те су ствари већ решене. Она теза која је била противна овом нашем југословенском схватању, та је теза, та струја била 1918 године једноставно побеђена и једноставно прегажена током и историје и догађаја. То су, господо, оне две тезе Југославије: једна Југославија у

оквиру, а једна Југославија изван оквира. Ја мислим, они Срби, Хрвати и Словенци који су се борили на Солунском фронту, ти су решили која је та теза од ове две победила и која се остварила. Поновно потезање тог питања ми никада не можемо одобрити и никада пристати на то. У овим захтевима њиховог државног уређења истиче се две могућности и две тезе уређења: оба по неким историјским начелима, и то један да се држава организује према бившим покрајинским границама, и да се на тој бази заснују наша држава. Ја мислим, господо, да једне горе тезе и једног неприхватљивијег захтева не може апсолутно бити. Цела историја састоји се само из мењања тих граница. И кад су се порушиле границе великих и силних хиљадугодишњих држава и царевина, како да ми не порушимо оне покрајинске границе које су нас вековима и деценијама разједињавале и које су служиле непријатељима да нас држе раздвојене и растављене. (Одобравање). Успоставити те границе, то је један апсолутан апсурдум, један нон санс и државни, и политички, и национални, и ко ставља овакве захтеве, господо, тај не може бити пријатељ Југославије. Други начин уређења на тим историјским подлогама јесте према културним, историјским индивидуалитетима наших племена, или како господа узимају да су то три посебна народа. Пошто ова подела стоји у вези са питањем народног јединства и југословенства, дозволите ми да искажем са неколико речи своје гледиште по овом питању.

ПРОБЛЕМ НАРОДНОГ ЈЕДИНСТВА

Ја вам нећу говорити овде никакве патриотске фразе, никакве тираде, нити ћу спомињати Душанову царевину, нити Томислављеву краљевину, нити Тврткову државу, него чисто реално са гледишта науке, — наука која је у овом погледу најмеродавнија, — социологије и других друштвених наука. По моме схватању и уверењу у свим пита-

њима политичким, а нарочито питањима овакве природе су меродавне једино друштвене науке, јер по моме схватању политика није ништа друго него практична примена онога што је установљено на основу мишљења ових наука.

Један социјални закон који је утврдио један познати социолог, Гумплович, поставља као правило да се човечанство односно људско друштво развија у правцу стварања све већих и већих друштвених заједница. Гумплович који се сматра у овој науци као научник који крчи пут и удара темеље, установио је тај социјалан закон, научну истину, да се друштво човечанско, развијало од прве друштвене заједнице, од хорде па до данашње заједнице нације на тај начин, што је улазило у фазу све то ширих друштвених заједница, а једна од предзадњих заједница испред нације је племенска заједница. Ја се сећам врло добро у мојим студентским годинама, кад је овај исти научењак прорекао уједињење јужних Словена. У оно доба то је изазвало извесне критике, изјаве итд., али није променило мишљење тога научника.

Споменућу још и ово да је Гумплович на основу тога постављеног принципа у животу друштва односно тог закона социјалног да друштвена заједница буде све већа, претсказао уједињење континената. И ми смо доживели и такав један симптом који упућује на тај правац развијања друштва човечанског. Ми смо били саучесници и доживели смо да је један велики државник пок. Бријан предложио у Друштву народа оснивање Паневропе. Ја само указујем на ту чињеницу да је Гумплович претсказао уједињење народа у још једну већу заједницу — уједињење континената. То је наравно само музика далеке будућности, али може послужити као симптом да се правац развитака друштвеног развија у томе правцу. Е сада, према оваквим смеровима и перспективама, према оваквим великим друштвеним заједницама, како изгледа сепарисање Срба, Хрвата и Словенаца, који су тако сродни и по крви и по језику. Сепарисање

према изложеним тезама ове науке је само симптом социјалне заосталости, ми имамо много примера наших локалних сепаратизама и имамо их још и данас у извесним крајевима. Ја се сећам врло добро у Далмацији на отоку Брачу да има људи који кажу: Ми смо Брачани а нисмо Далматинци, или ја сам Ракићинац према Ракитну, једној висоравни у Херцеговини, а нисам Херцеговац. Оваквих примера таквога сепаратизма било је у нашем народу много.

Сепарисање на племенској основи или на којој другој основи једног те истог народа значи само једну социјалну примитивност. Осим тога сви антрополози, сви антропогеографи, и етнологзи утврдили су да су Срби, Хрвати и Словенци једна иста раса, да су једне те исте етничке основе и да се деле на разне типове, а главни тип да је динарски тип који влада и међу Србима, и међу Хрватима, и међу Словенцима, међу свим тим трима племенима. Осим тога што је утврдила наука, долази још и оно што нас учи свакодневни живот, нарочито нас који смо из мешовитих крајева, где у једном те истом селу живе и Срби, и Хрвати, односно боље рећи и православни и католици и Муслимани; живе или у истом селу или у селима једном поред другог. И ми који смо посматрали тај свакодневни практични живот, дошли смо и морали смо доћи до тога да је то један те исти народ, само подељен у три конфесије; друге разлике нема. Мене не може нико ничим да убеди да су Срби и Хрвати, односно католици, православни и Муслимани, у Босни или они у Лици уопште свугде где су заједно, да су то два посебна народа. О томе ме не може нико уверити ни убедити. Сви наши велики историчари тврдили су и тврде, да се није хришћанска црква поделила на западну и источну. (Гласови: Тако је! и одобравање), до свега тога не би дошло. (Гласови: То и Рачки каже). Да се та црква није поделила Срби и Хрвати не би се никада развијали у овом правцу и не би постали две групе, него би били уједињени под једним, другим или под трећим именом.

А шта да кажемо о нашој класичној Далмацији, где је дуго времена живела само једна идеја о једном, јединственом народу, који су они и означавали једном речи: „словински“, где се развијала књижевност и друштво, под тим једним именом словинским. У каснијем развиту кад су почела сепаратистичка племенска раздвајања, Далмација је дуго времена схватала те називи националне називе као једноставне партије. Ја знам, и ви сви из тих крајева сигурно знате да је било не само у једном месту, него чак и у једној фамилији, доста случајева где је један брат био Србин, други Хрват, а трећи Италијанаш; исто тако као што је и у предратној Србији било случајева где је у једној фамилији један брат био либерал, други радикал, трећи напредњак а све из опортуних разлога. Господо, све ово говори да је то један исти народ. Ја се могу сетити још из мога детињства, када та национална идеја није била тако развијена, да смо се ми раздвајали само по вери; једни су били Латини, други Ришћани, а трећи Турци. Друкчије се нисмо ни називали. После свих ових елемената конструисати два посебна народа, нити је засновано на науци а ни на практичном животу а ни на самој реалности. Ова друга теза и захтев да се наша држава уреди према племенским и културно-историјским индивидуалитетима, са националним обележјима, — ја мислим, господо, да је то једна географска немогућност. Када би ми испунили тај савет, који нам се упућује са друге стране, он би нас довео до онога до чега ми не желимо, довео би нас баш до једне племенске и националне распре. Ми смо толико измешани разним имиграцијама и селидбама, толико је православних из Босне за време турске управе пребегло у Далмацију, Хрватску и друге крајеве и помешало се са католичким елементом — а сетићете се сви и оне појаве унијата — да би било немогуће извршити ту ма какво разграничење. Немогуће је поставити једну географску границу између Срба и Хрвата, нити је могуће територијално органичити српско и хрват-

ско племе. Кад би томе приступили то би нас довело до разних нежељених расправа. На хрватској територији остало би много Срба и онда би се тзмо створило српско питање, а на српској територији остало би много Хрвата и створило би се хрватско питање — дошло би као што рекох у једну тако нежељену ситуацију да би се тек онда распириле веће распре него што је то данас случај.

Господо, ја мислим да нама то није данас потребно, нити ми желимо да се упуштамо у могућност остварења оваквих захтева. Најбоље и најлогичније решење овога целог питања јесте југословенство. У оквиру југословенства могу бити задовољни и Срби, и Хрвати, и Словенци, јер сви имају остварене своје највеће захтеве: Срби су ту нашли своје уједињење, Хрвати такође, Словенци исто тако, осим једнога немилога случаја који не желим овде да спомињем. У Југославији је остварена и велика Србија и велика Хрватска и велика Словенија. Враћати се сад унатраг и поново тражити решење тих питања, то нити је политички мудро, нити опортуно, нити остварљиво. Југословенска идеја, господо, то треба нарочито да се нагласи, она је поникла баш на хрватском тлу. Ту је први пут Људевит Гај створио илиризам; ту су први пут Штросмајер и Рачки основали југословенство; у тим крајевима је рођено југословенство, као што је у Далмацији било Словинство; на хрватском тлу први пут је основана илирска матица и у Загребу југословенска Академија Наука. Ту је постала Наполеонова Илирија. Дакле на хрватском тлу је постало Југословенство. И уместо да данашње хрватске генерације узму ту заставу својих великих и високих предака, да је развију и поносно носе, да изврше једну мисију у југословенском народу, да изврше једну улогу, оне се враћају унатраг и напуштају ту заставу, враћају се неком неоправданом сепаратизму.

ХЕГЕМОНИЈА И КУЛТУРА

Господа пункташи, тако да их назовем, и у овим својим декларацијама нарочито се позивају на два фактора, који им служе као најјачи аргументи и као најјачи разлози за сепарисање, а то је разноврсност културе и хегемонија.

Господо, говорити о култури у нашем народу нарочито у неким крајевима, као што сам у почетку напоменуо, где има 90% и више неписмених, уопште је једна релативна ствар. Друга је ствар да су сви ти културни утицаји који су били неизбежни и неминовни према оном животу, који смо имали у прошлости, били ограничени на градове. Према ондашњем стању социјалном и политичком оних година и онога времена, споменућу то, сељаци, сељаштво, а то је гро нашег становништва, није долазило у обзир ни као социјални, ни као културни фактор, а још мање као политички фактор. Сељаштво је било раја, кметови запуштени од господе у градовима и од интелигенције. Друго је, што је по градовима елеменат био страног етничког порекла, што су у свима овим градовима, према ондашњим приликама, мешања страних етничких елемената била јако развијена; у северним крајевима Немци и Мађари, у јужним крајевима Италијани. И та сва култура и тај културни утицај остао је, у главном, по градовима, а на сељаштву мало је тога културног утицаја било. Друго, кад се поставља неко питање разноврсне културе, ја ту могу само да разумем једну нпр. китајску, египатску, индијску културу и западно-европску културу. На европском континенту преовлађује западна европска култура. Била је у прошлим временима византијска култура. Али култура као и сваки други друштвени судари флукутирају, оне такође сузбијају једна другу. Ја држим да је византијска култура, ако није сасвим изумрла, на умору, да је на европском континенту завладала једна култура, коју је сваки народ, према конструкцији свога духа и схватању, некако акомодирао на

своје национално тле, тако, да се говори о немачкој, талијанској култури итд.

Све те културе утицале су поглавито, као што сам споменуо, на градско становништво, утицале су на литературу, на уметност, на живот грађанства итд. Али говорити о једној разноврсној култури код Срба, Хрвата и Словенаца, ја држим да је то прилично депласирано. А све кад би се могло то узети као чињеница, ја подвлачим ову једну познату истину: да култура уједињује и не разједињује. Висока култура уједињавала је разне народе а камо ли неће да уједини три племена исте расе и истог народа. Висока култура је један фактор који уједињује, а не који раздваја. Дакле, тај аргумент да смо ми различите културе, не може никад бити разлог за наше сепарисање, за наше раздвајање. (Одобравање).

Други један фактор, који господа наводе и сматрају као разлог за разједињавање, јесте — хегемонија. То је једна вештачки надувена реч. Ја за ових 14 година, за којих сам пратио наш јавни друштвени и политички живот, учествовао у њему, учествовао у државној администрацији, у чиновничкој хијерархији, ја, господо сенатори, тога нисам апсолутно никада ни у једном часу осетио, те тако зване хегемоније нити сам могао констатовати да постоји нека хегемонија. Али сам констатовао нешто друго, нешто што није још нико код нас у јавности подвукао нити истакао, а то је једна психолошка, социјолошка чињеница: да су Шумадинци и Црногорци имали своју независну државу, док је ми нисмо имали; да су они *носиоци једне државне идеје*. Док смо ми рушили државу, у којој смо онда били они су је градили. Док смо се ми у туђој држави сматрали као у туђој кући, они су сматрали своју државу високом и највећом друштвеном заједницом, која им обезбеђује слободу личну и имовинску.

То је, господо, један психолошки моменат, који се мора нарочито узети у обзир. Та државност, да је назовем тако, та *државна идеја* може бити

развијена тако да буде *јача од националне идеје*. Зато имамо најбољи пример у Швајцарској, у којој живе, као што знате, три нације, а нико никада и не показује тенденције да своју државу разруши па да се прикључи својим сународницима, зато што је државна идеја код њих *јача од националне идеје*. Та државност, та државна идеја преовлађивала је код Шумадинаца и Црногораца, они су унели тај свој елеменат ментални у нову државу и у тој новој организацији они су сматрали да су они први позвани да ову државу чувају и бране, да се брину за њу, да је штите и да је организују. Дружчије и није могло бити. Она господа која су пребаћивала хегемонију, говорила су како немају генерала у војсци, како немају у дипломатији односни број дипломата итд. Па зар су то озбиљни захтеви?! Зар је наша војска, тај главни ослонац и бранич државе, могла узети скрахиране аустријске генерале, па их одмах поставити за генералисимусе и генерале?! (Бурно пљескање). Зар је могла наша дипломатија узети одмах неспремне, нерутиниране људе за дипломатску службу као главне претставнике наше државе? И ту је учињено доста и много, само да се покаже добра воља као што вам је познато.

То је та хегемонија. То је просто једна брига, једна интензивност и једна преданост држави и државној идеји и ништа више.

Овде је веома умесно у погледу иступања надувене хегемоније да вам цитирам речи великог и далековидног Рачког, које је написао пред окупацију Босне и Херцеговине по Аустро-Угарској монархији. Рачки вели: „Хрвати искрено кажу Србљем: нама није до хегемоније, *јер међу двама племенима једнога народа не може бити праве хегемоније; па ако можете шта извести, изведите, сви ћемо се прихватити у ваше коло*“.

У овом питању народног јединства и југословенства ја морам изнети баш с обзиром на оне научне истине које сам истакао и овај факат да је у овој ствари требало од почетка постепено

ерло опрезно и полагано поступати и не пренаглити, јер социјологија уважава и онај други фактор који код нас постоји, наиме навике, традиције, други начин живота, раздељен живот кроз деценије и векове, који је створио као на пример код наших Муслимана један посебан елеменат, одељен за себе у своме животу. Али с тиме треба да се рачуна, јер друштвене науке нарочито уважавају тако звану народну психологију, о којој треба водити рачуна. Ништа се тако споро не мења као менталитет човека. У науци се часом нађу неки нови проналасци, нека нова открића. Али у друштвеном погледу, ту нема проналазака, тај процес је дуготрајан, треба да прође најмање једна генерација, па да настане века мала промена. Треба да прође више генерација, па да се створи један други менталитет.

То је урађено од оних људи који су тако лудо форсирани и рушили све старо, а нису створили нити су могли створити и дати нешто ново у тако кратко време. О том треба водити рачуна. Баш они људи, који су југословенство узимали као свршени чин, ти су највише погрешили да је дошло до овога стања. Ја мислим, господо, да у овим питањима друштвено-политичким нема наглих скокова, нити их може бити, ту треба најосетљивије поступати, јер је ту народ и свако друштво најосетљивије, ако му дирнем у оно његово што постоји, јако реагира и пружа највећи отпор.

Ви знате, господо, из културне историје, да су велики људи са великим идејама били разапињани на крст, да су спаљивани на ломачама или на други начин губили свој живот за то што су једну научну идеју пре времена прокламовали и аплицирали на оно друштвено стање, које још није било сазрело да такву идеју прихвати, да такву идеју прими.

Ја не могу, господо, да разумем извесне ствари које ћу напоменути, да наша господа, која заступају тезу друкчијег уређења државног, да они и ови елементи нарочито, који су потписивали оне дунктације, они, који су током догађаја прегажени и побеђени, да ти људи уопште могу постављати

данас овакове захтеве, они људи, који су могли живети вековима у једној аустроугарској царевини, са Мађарима, са Немцима, Румунима, Талијанима, да не спомињем друге словенске народе, у такој заједници, а да не могу сада да живе у заједници са братским једнокрвним народом не могу разумети да ти елементи, који су толерирали и који су се задовољавали са неком троједном Краљевином Хрватском, Славонијом и Далмацијом, која није била никад остварена, нису задовољни са троједном југословенском Краљевином, да су били задовољни са оним што се никада није ујединило, а незадовољавају се са уједињеном троједном Краљевином Југославијом; они елементи који су се заносили тријалистичким уређењем аустроугарске царевине, а не задовољавају се тријалистичким, тј. троплеменним уређењем Југославије.

Господо, то су све ствари које човек не може сасвим логички да обухвати, које не може да схвати и зато ток мисли иде на то да су ипак тим људима други мотиви по среди, а не ово што они износе, сасвим други разлози, други узроци и друге тенденције.

„ДЕМОКРАТИЈА“

Још један јак разлог са којим господа оперирају, то је демократија, демократски принципи и начела и мисле да је са тим морално право на њиховој страни. Међутим, тако данас не стоје ствари. Господо, исто тако као и у оном питању нације социјалне науке су и овде казале своју реч. Демократија није више оно што је била пре неколико деценија кад је била у зачетку и у јеку свога развића. Данас је наука доказала да они многи демократски принципи и начела која су сматрана пре као догме, да су она данас пољуљана и да је данас веома потребно да се она коригирају, да се реформирају. Социологија је утврдила да масама влада једно нарочито душевно стање, да је то душевно стање испод свести, да ту преовлађују инстинкти

и атавистички нагони које један вешт човек, агитатор и демагог који зна управљати овом психологијом гомила, да је тај човек у могућности да те колебљиве масе поведе којим хоће путем, да их може завести и навести на дела и чинове који су на штету те друштвене заједнице. На томе демократском начелу да одлучују масе или већина те масе заснован је тако звани плебисцит и опште право гласа. А са овим се може даље закључити до каквих резултата може довести плебисцит и опште право гласа када је у рђавим рукама оних људи који хоће да заведу масе на странпутицу. Господо, ми имамо томе демократском начелу, томе плебисциту да захвалимо, односно да му ставимо у грех, што су наша браћа у Корушкој отпала од Југославије, од државног уједињења са својом браћом Словенцима, а такође и са Хрватима и са Србима. То имамо да захвалимо плебисциту, а то је уједно најјачи аргуменат како могу те масе и то опште право гласа да залутају на странпутицу и да учине оно што је противно самим њеним интересима.

Ја сам, господо, ове моје погледе на демократију изнео мало опширније у једној мојој расправи, коју сам поделио господи и не бих хтео да вас даље умарам овим излагањем. Само ћу нагласити још то, да је исто тако демократска догма да су сви људи једнаки, нетачна. Истина, људи су по рођењу једнаки и треба да су једнаки, али нису једнаки по својим душевним способностима, а нарочито по својим социјалним особинама и кад ви дате свима људима једнако право да одлучују о политичким питањима, која се тичу судбине народа и државе, то је један рискантан посао и једна нелогичност. Јер у тим масама има доста асоцијалних елемената и њима дати судбину друштва у руке, то је нелогично, то демократија није хтела. Важно је констатовати, да демократија каква је била у прошлости, промашује своју сврху што значи да није била онаква каква је требало да буде. Због тога је потребна реформа и коректура демократије, због чега је у задње време и изашло то-

лико расправа и књига баш у западним демократијама, које су још најсавршеније.

Господо, ја сам тиме хтео да кажем само то, да нас господа која оперишу са демократијом, неће ни мало уверити у исправност својих захтева. Осим расположења маса односно једног душевног стања у народу, има још нешто друго, има једна идеја коју прокламују они најбољи и најсоцијалнији елементи, највиши умови у народу, а то је код нас национална идеја, југословенска идеја, коју су прокламовали наши најбољи синови, наши највећи умови. А та идеја јача је и снажнија од евентуалног мишљења тих широких маса, које можда немају о тим стварима појма и не могу довољно ни да просуде о томе и не можемо дозволити, да штетује једна овако велика идеја за љубав једног демагога, који ће завести масе и који ће им демагошким средствима објаснити ствар онако како она не стоји. Ми не можемо дозволити да овакви типови масама објасне југословенство, као једног баука, да им кажу: Интегрално југословенство то је једна страшна ствар, ти ћеш изгубити веру, нећеш се смети крстити, нећеш се смети клањати итд. Ја држим да то није задатак демократије.

Господо, ми се нећемо упуштати у неке језичне расправе је ли југословенство синтеза или анти-теза, негација или афирмација, нећемо да расправљамо о интегралном или неинтегралном југословенству. Те језичне ствари остављамо адвокатима да их они расправе. (Др. Томашић: Доконим професорима.) Господо, то све не спада у реалну политику.

Ми смо тих негација имали у прошлости. Било је једно време када нису постојали Срби, друго кад нису постојали Хрвати, међутим су постојали и онда и данас. Видите, до каквог апсурда доводе овакве појаве у политици, кад човек не стоји на реалној основи, него се лута по магловитим просторима историје и других каквих ствари које апсолутно немају везе са реалношћу.

Господо, за мене је Југословенство ово: да

Хрватство не сме бити опрека Српству, да Српство не сме бити опречно Хрватству и Словенству, а да Словенство не сме бити негација Хрватства и Српства, него да будемо прожети једном идејом да смо једно и једном вољом да хоћемо да живимо у заједничкој држави, — то је за мене Југословенство. (Гласови: Тако је! — Одобравање.) Остало ће све да реши време и ток живота и они социјални закони који имају снагу природних закона те које на крају крајева не може нико да коначно заустави ни да покрене другим правцем.

Док су ове загребачке пунктације производ, као што сам већ напоменуо, историјског оптерећења, разних заблуда из прошлости, различитог васпитања, различитог схватања политичког и друштвеног; док су они производ једног уског националног шовинизма, дотле су љубљанске пунктације, иако имају много додирних тачака са овим, ипак друге провениенције, други мотиви су ту посредни. Ту је она политика *ултрамонтанизма*, то је основна идеја водиља ових пункташа, то је она стара, застарела политика где је вера, односно црква, изнад свега; где је таквом једном ближи један човек инонародни исте вере, него ли човек исте националности а друге вере; где они уносе у свој социјални, у цео друштвени, политички живо црквене идеје и назоре и сматрају да је црква она врховна установа којој треба сви да се покоравају. Наука је противно утврдила, да је друштво друштво организација, да се друштвена заједница заснива на другим основама, на крви, раси, језику итд., а не на црквеном припадништву. Ми знамо да већином данас у културним народима има по две три цркве и вере па се ипак осећа истим народом. У нашој држави апсолутно нема места таквој ултрамонтанистичкој политици, таквом схватању у једној држави, у једном народу, где има шест разних конфесија; у једној држави која је једнака за све, у којој хоћемо да буду равноправни сви, да уживају сви држављани једнакост и равноправност и политичку, и друштвену, и верску. У таквој

држави не сме да буде ултрамонтанистичке политике, не сме да буде превласти једне вере над другом. Само на таквим основима ми ћемо изградити државу са којом ћемо бити сви задовољни. Ми и као Југословени, као слободни мислиоци и као културни и либерални људи морамо се борити, морамо бити у свакој прилици против оваквог схватања, ултрамонтанистичког схватања и уређења државе и уопште уношења тих појмова у друштвени, јавни и политички живот.

Ми ћемо се против таквог схватања и сепарисања на таквој основи борити свим силама и свим средствима, а напосе борићемо се такође противу оснивања некаквог блока католичких држава.

Господо, наша генерација имала би као главни задатак да исправља грешке прошлости, да уклања све оне сметње и све оне елементе који су нас разједињавали и држали раздвојене, да утиremo пут ка још већем зближењу и сређивању и да унапређујемо она велика дела и идеале који су нам наши преци оставили и тако радећи ми ћемо извршити своју мисију и оставићемо нашу јединствену и слободну државу Југославију нашим потомцима да је они даље изграђују и унапређују. (Бурни усклици: Тако је! и бурно одобравање.)

(Говор држан у седници Сената Краљевине Југославије од 26 марта 1933 приликом буџетске дебате.)

О спољашњој политици Југославије

Господо сенатори,

Иза светског рата постала је Краљевина Југославија од балканским ратовима проширених Краљевина Србије и Црне Горе и свих оних територија бив. Аустро-Угарске, које настањују Словенци, Хрвати и Срби са малим изузетцима. Неке коректуре граница нису од одлучне важности.

Југославија је, дакле, ускрсла на развалинама бив. Аустро-Угарске монархије, одузевши јој знатну територију. Тиме је она ушла у састав Средње Европе. Од предратних чисто балканских држава Краљевине Србије и Црне Горе проширењем и уједињењем јужно-словенских земаља постала је Југославија и *балканска и средњо-европска држава*. С тиме и наша спољашња политика добија други значај, другу садржину и друге задатке.

Задобивши мал те не целу североисточну обалу Јадранског мора ми смо постали по величини друга *јадранска држава*, што је без сумње унело један нови елеменат у наше спољашње одношаје нарочито наспрам Краљевине Италије. С друге стране том истом чињеницом, заузимањем већег дела северо-источне јадранске обале, од некадашње приморске државе Аустро-Угарске, и њеним распадом постале су две омање независне, континенталне државе, Аустрија и Мађарска, без излаза на море — *Binnenland* — као што је била Србија пре рата.

Нашим уједињењем ми смо задобили и у Средњој Европи и на Балкану, иако само наше националне територије, при свем томе такве земље на

које неке суседне државе показују своје неоправдане аспирације.

У економском погледу једна велика држава од 50 милиона становника, Аустро-Угарска монархија, која је сачињавала једно јединствено царинско подручје разбила се на неких 7 посебних царинских области, чиме су изазвани велики и знатни поремећаји у економском-трговинском погледу, те је један део послератне политике европске био упућен на то да те поремећаје у тзв. Дунавском базену отклони и среди новим аранжманима. До сада додуше без успеха.

Осим ових наведених фактора ми смо, господо, нашим уједињењем постали национална држава, која је у главном остварила своје националне аспирације, па смо међу првима ступили у Лигу Народа и постали потписници Бријан-Келоговог пакта и тиме документовали нашу готовост и решеност да не признајемо рат као средство међународне политике, да се одричемо свих агресивних тенденција, него да све међународне спорове и питања решавамо мирољубивим и конзилијалним средствима.

То су, господо сенатори, *елементи наше спољашње политике* на којима је изграђен тачан и детаљан програм и начела наше спољашње политике.

Све ове чињенице и моменти указују на сложеност и тежину наших спољашњих односа тако рекућ на свима линијама. Наш положај споља ни по географском положају ни по постојећим околностима за ових 15 година није био лак, али захваљујући нашем до краја коректном и умереном држању, неограниченој стрпљивости и савладаном изазивању, као и нашој унутрашњој чврстости и одбранбеној организацији, ми смо могли да одбијемо и савладамо све оне дарове споља: и комиталске тројке, и бомбе, и паклене машине, и усташке акције, и атентате, жалећи горко невине жртве које су при том страдале.

Ништа боље не говори за нашу унутрашњу кохезију него та чињеница. А они који су имали на основу кривих информација и погрешних претпо-

ставака друго мишљење, морали су напокон да то своје мишљење исправе.

Што се сада наш спољашњи положај за неколико степени олакшао и поправио имамо захвалити у главним линијама добро спровођеним принципима наше спољашње политике од почетка до данас.

ОДНОШАЈИ У СРЕДЊОЈ ЕВРОПИ, МАЛА АНТАНТА

Имајући у виду новостворене одношаје у Средњој Европи, три тзв. државе наследнице: Чехословачка Република, Краљевина Румунија и наша Краљевина Југославија склапају најпре билатералне уговоре, а касније пакт у троје под именом *Мале антанте* за одржавање одношаја стечених уговорима о миру на темељу националистичког принципа. *Мала антанта је, господо, логична последица нашег положаја као средње-европске силе и политичка нужда услед тенденција да се тај положај измени.*

Данашњи положај мађарске државе је плод историјског развитака и историјске нужде, оно што су далековидни политичари давно већ претсказивали. У узбурканим временима педесетих година прошлога века била је искрсла идеја дунавске федерације. Мађарски политичар г. Оскар Јаси изнео је ту скоро врло интересантну преписку Кошута Лајоша и грофа Телекија о федеративном уређењу ондашње Угарске на националној основи. Данашња Мађарска није мања од оне тада предвиђене од стране самих мађарских политичара. Само тадашње идеје колаборације и споразума са суседним народима, прилагођене наравно данашњим приликама могу бити подлога политике садашње мађарске државе. Све друго је чиста романтика и нереална политика. Ко год познаје принципе еволуције и социјалног развитака, тај може позитивно тврдити да је ма какав повраћај у границе пре 14-те немогућ и искључен. Ја не верујем

да је г. гроф Бетлен упознат са овим принципима. Његови аргументи из старог политичког лексикона: о историјској мисији мађарског народа спадају у историјску архиву. Зато на све ревизионистичке тенденције и пропаганду има само један одговор, онај исти одговор „пробуђених“ Мађара: „Nem, nem, soha!“ Не, не, никада! Проблем лежи у томе што се мађарски народ у вековном току свога државног и националног живота није знао да демократизује ни привредно ни социјално, па ни политички. То значи недостатак снаге и смисла за прилагођавање приликама што у социолошком смислу значи стагнацију. Олигархија је давно напуштени систем владавине, а феудализам пропали систем народне економије у свима социјално напредујућим народима.

Недавни пут г. Гембеша и г. Кање у Анкару и Софију нема већег значаја од једног туристичког излета. Убрзо иза тога дошао је турско-југословенски пакт, бугарско-југословенско зближење, а касније Балкански пакт. Све напомене о расном сродству и заједничким удесима у светском рату нису имале никакве практичне политичке вредности. Најмање је било укусно разгледање сливничког разбојништа. Осим што је касније дошла Брегалница, наш је народ крстио тај рат братоубилачким, једном политичко-војном погрешком, последицом страних утицаја и сугестија. Ни једном паметном југословенском државнику не би пало на памет да иде разгледати разбојниште Вилагоша где је потучена мађарска војска капитулирала. Јер ми и то схватамо једном од фаталних грешака царистичке Русије, која јој се грдно осветила.

Све ове чињенице и путовања г. Гембеша нису од какве веће политичке важности, али нам служе као симптом у којем се кругу крећу мисли водећих државника данашње Мађарске. Зато је опстанак Мале антанте и њено све то јаче утврђивање и што тешње изграђивање један од битних услова наше спољашње политике.

Са Републиком Аустријом нас вежу интереси доброг суседства и економске сарадње. У тим гра-

ницама могли би наши узајамни одношаји постати и срдачни. Али држим да Аустрија нема потребе бити је у њеном интересу да улази у ма какве комбинације које би биле противне нашим интересима. У том погледу треба у Бечу да вазда имају на уму да *Југославија директно нема интереса у независности данашње Аустрије.*

ОДНОШАЈИ НА БАЛКАНУ, БАЛКАНСКИ ПАКТ

Начело спољашње политике пређашње Краљевине Србије: *Балкан балканским народима* услед извесних појава и чињеница остаје и надаље једним основним принципом спољне политике такође и Краљевине Југославије. Разлика је само у овоме: док је он пре балканских ратова био агресивног карактера данас је потпуно дефанзивне природе. К овом начелу додата је још једна врло важна допуна: *немешање страних сила у одношаје и послове балканских држава.* Поучени горким искуством прошлости када је Балкан био баш поприште ривалности и интереса других држава, искуство, које су балкански народи скупо платили, хоће садашње националне балканске државе да своје послове и питања сами решавају без уплитања и утицаја других држава. Недавно срећно замишљени кружни пут Њ. В. Краља кроз балканске земље, Његов срдачан и одушевљени пријем, отворио је у овом погледу нове видике и дао импулса новој акцији.

У смислу тих погледа и начела наша је држава склопила споразуме са већином балканских држава, а са другима су у току. Као круна свих ових настојања постао је ускоро свечано потписани *Балкански пакт.*

Господо сенатори, кад се има пред очима тужна прошлост народа Балканског полуострва, њихово међусобно сатирање, и тешке крваве борбе са страним завојевачима, не може се порећи да са потписивањем Балканског пакта настаје *нови период историје балканских народа* Али ми смо свесни тога да потписани Пакт још није потпун, па не

може ни имати свих оних далекосежних срећних и племенитих последица, које су мудри иницијатори његови имали на уму, док му не приступе и остале две балканске државе: Краљевина Бугарска и Краљевина Албанија. Ми се надамо и очекујемо да он неће бити сметња ни запрека даљем изграђивању срећно започетог споразумевања, зближавања и пријатељског суседства између нас и Краљевине Бугарске. Основа и услови нашег споразумевања леже у Југословенству и једној широкој заједници. На тој бази могућ је сваки споразум. Када Балкански пакт потпишу свих шест балканских држава постаће он једно потпуно и савршено дело од епохалне важности, које ће моћи да послужи и другим државама као пример на који се начин може спровести смиривање и сређивање целе Европе.

Када се у идејама Балканског пакта буде спровела међу балканским државама најтешња узајамна сарадња и веза у свима питањима државног живота: саобраћајним, привредно-финансијским, културно-социјалним, националним и политичким, када у таквој заједници и сарадњи државне границе постану само формалне или по речима г. Титулеска „ваздушасте“, онда ће настати права *балканска унија*, која ће загарантовати свим балканским народима плодове вечитог узајамног мира, благостања и културног напретка. У таквим перспективама има ли смисла данас обрађивати поједина међусобна питања старим методама и старим схватањем.

СИСТЕМ ПАКТОВА

Господо сенатори, држим да је овде на месту и узимам себи слободу за то, да изнесем једно мишљење о послератном систему склапања пактова и о практичном значењу и вредности њиховој. Ми видимо, на жалост, да и поред Пакта Друштва народа, Бријан-Келоговог пакта, Локарна и даље једног низа билатералних и мултилатералних пактова, забринутост за европски и светски мир није

се у знатној мери смањила, а међународно спокојство није се повећало. Напротив општа узнемиреност и брига се је с времена на време повећавала. Значи, да у самом систему има неких недостатака.

Далеко сам додуше од тога да ове пактове назовем „инфлацијом пактова“, како су се неки државници изјаснили. Корист од њих је за разбистравање данашњих мучних прилика у Европи колика-толика. Али има нешто друго што би се могло приговорити садашњем систему пактова: толики низ пактова у двоје, у троје, у четворо или у више, нарочито ако ти пактови нису истоветне садржине довешће неизбежно самим собом до толике замршености и испреплетености одношаја међу контрахентима, да ће бити немогућно избећи унутрашње противуречности, а тиме долази у питање и њихова практична вредност и изводљивост. Један конкретан пример. Република Турска има пакт са Краљевином Бугарском о неутралности и арбитражи, а са Републиком Грчком један тешњи споразум о неприкосновености међусобних граница. Не узимајући у обзир каснији Балкански пакт, може ли Република Турска стриктно испунити обостране обавезе, ако би, узмемо случај, дошло до сукоба између Бугарске и Грчке? Из ових примера види се, да би могло доћи до практичне неизводљивости оваквих пактова. Ми смо, господо, били савременици у недавној прошлости да се нису одржавале у неким случајевима ни прецизне одредбе предратних савезних уговора, шта више да је један овакав контрахент и ратовао против својих бивших савезника. Није тешко у критичном моменту поставити питање да ли је наступио *casus foederis* или у данашњем смислу *casus pacti* и, ако не конвенира, не испунити га. Друга једна карактеристика оваквих пактова јесте *негативан карактер њихов*: о неутралности, о ненападању, о непризнавању рата итд. Никакових санкција и никакве гаранције. Намеће се логично питање, а шта ће бити ако неко ипак поремети мир и нападне некога? Пример за то: јапанско-кинески сукоб.

Овамо спада и скорашњи билатерални пакт између Републике Пољске и Немачке, који је већ унео извесну узнемиреност ма да признаје првашње обавезе Републике Пољске. И шта значе овакви термирани пактови на пет или десет година не решавајући радикално постојећа питања? Значе само примирје и одлагање свих нерешених питања до истека рока, када ће опет сва ова питања постати отворена. Оваке *екстратуре* нису у стању унети складност и поверење у државе чији су интереси и интенције сличне или истоветне.

EX ORIENTE LUX

Између ових пактова издвајају се и истичу по својој садржини и далекосежности поменути Балкански пакт и Лондонски пакт, склопљен и потписан у Лондону између Совјетске Русије, Републике Пољске, Републике Турске и држава Мале антанте. Један утврђује поред осталог неприкосновеност постојећих граница а други дефиницију нападача.

Већ са пактом између Совјетске Русије и Републике Француске напушта Русија своје пређашње интрасигентно и доктринарно становиште, ступа у додир и сарадњу са тзв. капиталистичким државама и улази поново у арену европске политике. Тиме је поново доказано старо дипломатско право, да унутрашњи режим и социјални одношаји у земљи нису запрека за сарадњу и споразуме у спољашњим одношајима баш као што и пре рата није била сметња да између републиканске и демократске Француске и царистичке и аутократске Русије дође до интимног савеза, који се је показао за време светског рата тако сходан и користан. Садашњи нови споразум Совјетске Русије са другим државама јесте наставак и проширење еволутивног прекрета и нове оријентације у спољашњим одношајима Совјетске Русије.

Тиме излази Русија из досадашњег свога несарађивања са тзв. капиталистичким државама и напушта ранију пропагандистичку акцију. Да ли је

овај чин диктован осигурањем западних граница услед могућих заплета на далеком Истоку, сређивање унутрашњих прилика или реакцију на закључења пакта у четворо, како је било тумачено у европској јавности, не умањује значај тога чина у међународној политици.

Узнемиреност, коју је код нас и у неким другим државама изазвало склапање четворног пакта у његовој првобитној редакцији, најбоље је илустровала отсућност Русије у међународној политици Европе, где јој је као петој велесили европској зацело било место. Ми смо то отсућство Русије инстинктивно и неспокојно осећали за све ово послератно време. У европском концерту европских сила, да се фигуративно изразим у предратном духу, *фалио је руски контра-бас*, зато су се неки пискави инструменти и сувише гласно чули.

Зато ми поздрављамо ово поновно ступање Русије у политичку арену Европе, изражено склапањем Лондонског и других пактова, оне Русије са којом нас вежу неизбришљиве традиције наше прошлости и све оне помоћи које нам је обилно пружала у херојским подвизима за наше ослобођење и уједињење. Поздрављамо тај акт као нову залогу мира и сређивања прилика у данашњој Европи.

Логична последица потписивања Лондонског пакта са државама Мале антанте била би успостављење нормалних дипломатских веза са Совјетском Русијом од стране државе Мале антанте, јер после успоставе дипломатских односа са Сједињеним америчким државама као и гласова да ће то извршити Бугарска и Мађарска, не би се могло наћи разлога да и ми то не учинимо. Желети је да и овога пута не буде Југославија *in orbi ultima*.

Из свих ових појава и чињеница провејава један нови дух новог времена што ваља нарочито подвући: вековни крвни непријатељи Русија и Турска, некадашње изразито империјалистичке државе, долазе у интимне пријатељске одношаја, дојучерашњи непријатељи Турска и Грчка успостављају

тавезничке одношаје, а иза вековних борба Турска и Југославија склапају пријатељске пактове. Запажена је изјава турског министра спољашњих послова г. др. Ружди беја да Републике Турска не би узела туђе територије ни кад би јој неко понудио. Или друга његова изјава: „да је империализам срећно преброђени облик политичког изражавања воље“. У свему превлађује схватање: туђе нећу своје не дам. Све ове нове значајне појаве на истоку дају оправдања оној старој изреци: *Ex oriente lux*.

ЈАДРАНСКИ ПРОБЛЕМ

Наши одношаји са суседном Краљевином Италијом нису се нажалост развијали према нашим жељама и очекивањима. Ми обожаваоци Кавура, Гарибалдија, Мацинија и других великих људи класичне Италије, остали смо разочарани и у надама преварени.

Две суседне земље, које су по својој привредној структури тако упућене једна на друму немају ни интереса ни разлога да своје сусество не искористе а узајамност не прошире и не повећају до максимума, кад их на то гоне битни интереси. Неке претпоставке и схватања из прошлости не морају важити у садашњости. Стара девиза: *il mare nostro* нема данас свог оправдања ни потребе. Опште признати принцип да су мора интернационална, за свакога слободна и отворена — не дозвољава да може бити неких посебних, властитих мора. Црно море је много затвореније врло уским и дугим мореузима. Ни Русија, ни Турска, нису га никад својатали искључиво за себе, нити га називали својим. Од стране Југославије са њеном маленом флотом не може Јадранско Море бити никад угрожено нити она има те претензије ни амбиције. Ми хоћемо само да имамо своје место на сунцу. Али обострани економски и сусетски интереси много су важнији и јачи од свих неоправданих снова и бојазни. *Јадранско Море треба да нас спаја а не раздваја*. Реална политика не може да се заснива на некадашњим

историјским приликама и одношајима. *Tempora mutantur et nos in illis.*

Југославија је Рапалским уговором допринела велику жртву и свој обол добрим и пријатељским односима са Краљевином Италијом, на реду је да то и друга страна учини. Али нажалост извесна најновија открића и изјаве не дају основа нади да се то може барем у скором времену и очекивати.

ДВА СХВАТАЊА И ПОГЛЕДА НА СВЕТ

Од Бријанове Паневропе и многих предлога за разоружање па до Пакта у четворо и иступања Немачке из Друштва народа, од заокружавања Југославије па до Балканског пакта, од Версајског, Сен-Жерменског и Нејског уговора о миру па до ревизионистичких тенденција преживела је Европа многе плиме и осеке, али се узбуркано море европскога мира није још сасвим стишало. Великим филантропским пацифистима није пошло за руком да се приближе својим идеалима, нису успели да све државе, велике и мале одрже у једном колу, колу узајамног поверења и споразумевања. Четворни пакт је показао тенденције противне овом схватању и настојању. Он би био опасна установа за европски мир, да му срећом Француска није извадила првобитну садржину.

У свему, и поред свих настојања да се то спречи, показале су се у одношајима међународним две групе, два схватања и два погледа на свет и на међународне односе. У једној групи су народи и државе које су се повукле односно прошириле у своје националне границе, које сматрају дефинитивним, увек спремни да их по инстинкту самоодржања бране до истраге или до победе. У другој групи су они који показују намере да експанзијом заузимају туђе територије и тиме ометају дефинитивно консолидовање и смиривање Европе. Та два схватања јасно су се обележила за ових петнаест година поратног живота. Није потребно нагласити, да ми и по својој идеологији и по свом

схватању правдености и мирољубивости спадамо у ону прву групу.

Светски рат ће без сумње сачињавати у историји Европе један епохалан догађај, једну прекретницу у политичком, социјалном и економском погледу. Главна карактеристика те епохе је подела Европе у националне државе уместо првашње четири империјалистичке царевине. Тиме је победио националистички прицип који доминира људским друштвом од почетка 19 века. Сада је Европа подељена најзад у низ већих или мањих националних држава, колико год је то дозволила измешаност народа (народносне мањине), старе државне творевине вољом самога народа (Швајцарска) или посебни одбранбени обзири.

Територија Европе подељена је дакле осим неких изузетака у националне државе, које, задовољивши своје националне тежње за уједињењем и ослобођењем, немају више у том погледу у Европи шта да траже изван својих граница. *У данашњој Европи дакле нема више нити сме бити никаквих територијалних освајања нити претензија.* Ову констатацију треба подигнути до једног принципа међународне политике. На тој платформи: да у данашњој Европи, подељеној у националне државе, не може и не сме више бити освајања туђих националних територија — могу се сложити и удружити све оне државе које тај принцип прихваћају. А таквих ће без сумње од 26 европских држава бити огромна већина. Ово начело треба увући у реалност дипломатске акције, јер на његовом темељу засновани споразуми и савези били би сигурно најбољи инструменат мира и то дефинитивног мира у Европи. Без овога биће и сви напори за разоружањем узалудни као што су и до сада били.

Балкански пакт је један овакав почетак. Он спада у врсту регионалних пактова, и само овакви регионални пактови о признавању и гарантовању међусобних граница, усвојивши горе изложено начело, у стању су да унесу једну нову линију, један

нови правац у односима међународне европске политике. По примеру Балканског пакта имали би се основати и други регионални пактови, као што се већ и говори и ради на томе: црноморски, балтички, скандинавски и други регионални пактови. Било је у задње време изјава којима су узнемирене и друге мале државе: Белгија, Холандија и Швајцарска. Један споразум и између њих био би на своме месту.

Предност оваквих регионалних пактова лежи и у томе, што би њихови чланови, када се успостави замишљена интимна заједница, иступали у међународним пословима као *јединствена организација*, као што је већ покушао са Малом антантом. Престала би тада подела на велике, средње и мале силе односно државе. Нестало би тиме за мале државе улоге пиона на шаховској табли, традиционалне политике прикаснивања и да их други у поводу воде. Настало би интригирања и изигравања једних против других, нестало би поткусуривања интересних сфера међу велесилама и свих оваквих или сличних предратних појмова. Не би требало да се понавља историјска грешка да државе које нису непосредно угрожене гледају скрштених руку како директно угрожени страдају и падају, јер ће касније доћи и на њих ред, када се више неће моћи да одбране.

Овако удружене мале и средње државе у регионалним пактовима могу онда правити споразуме међусобно и са тако званим великим силама, чији су принципи и схватања иста. На тај би се начин изградила чврста пирамида европскога мира, трајног и сталног мира.

ДРЖАЊЕ ЕНГЛЕСКЕ

Господо, што до данас није дошло до знатнијег смиривања и позитивнијег учвршћивања међународних односа у Европи, узрок је такође и у привидно нејасној и неодређеној политици Велике Британије, тако да се угледни и познати публици-

ста и политичар енглески г. Викеам Стид запитао у једном свом чланку: Да ли Велика Британија има уопште неку спољашњу политику? Традиционална политика одржавања равнотеже на континенту, да би се могла играти улога језичца на теразијама, не може се више примењивати на данашњу Европу, као што је и некадашња политика „сплендидне изолације“ давно напуштена. Данас та равнотежа односно изједначење сила, повећава само несигурност и могућност нових сукоба. Политика која је деценијама одржавала „болесног човека“ на Босфору и која је 1878 увела бившу Аустро-Угарску монархију у Босну и Херцеговину, само је повећавала материјал за катастрофалну експлозију 1914 године. Традиционална политика давања концесија на туђ рачун додуше је за давача практична, али ствара ново незадовољство и клице за нове сукобе, осим што није ни морална.

Господо, одржавање мира може и треба да буде један од циљева спољашње политике, само се питамо на којој основи и којим начином, да ли силом или изравнањем несугласица и удовољавањем оправданих захтева оних који се сматрају прикраћеним. Да ли „оружани мир“ или разоружање? Велики државници и мислиоци поставили су давно правило, да уговори о миру не смеју садржавати у себи клице за нове сукобе. Неправедним решењем *питања колонија* није се послужило интересима мира у будућности. Господо, у средини Европе од Северног немачког и Балтичког мора па до Средоземног мора живи и развија се једна огромна маса народа од 110 милиона. Претставите себи ту потенциалну и експанзивну снагу. Куда ће да се одлева и канализује та огромна маса народа? Да ли у стешњену и закрчену Европу или у простране ненастањене земље других континената, тј. у колоније!

У томе, господо, лежи проблем отклањања узрока нових сукоба и одржавање трајног мира у будућности, а не у ревизији Тријановског уговора тј. да ли ће педаљ земље Чехословачке, Румуније

и Југославије припасти Мађарској, чиме се садашње стање ни у колико не би поправило у интересу мира. Овде ћу споменути једно предавање, а касније и брошуру, одличног енглеског публициста г. Ситона Ватсона о овом питању, у којима је статистичким податцима доказао, да се ма каквом ревизијом граница Тријанонског уговора одношаји народних мањина ни у колико не би поправили у смислу хомогености националних држава. Г. Ватсон је одличан познавалац прилика у бившој Аустро-Угарској монархији, који је пре рата нарочито проучавао прилике народносних мањина у бившој Угарској. Страх од рата који обухвата неке кругове на западу, оправдана је и добра ствар, али он не сме бити објекат за уцењивање и изнуђивање.

Господо, да резимирамо: принцип Балкан балканским народима оличен у Балканском пакту; све то веће зближење и све то тешња сарадња свих држава у циљу стварања једног блока као заједничке организације. — Острањивање сваког утицаја и мешања ванбалканских држава у унутрашње међубалканске одношаје и послове. — Заједничко финансијско-привредно еманциповање и независност свих балканских држава. — Стабилизовање стања у Средњој Европи у садашњим етничким границама оличено у Малој антанти и тесна економска сарадња са свима државама Дунавског базена. — Једнакост и равноправност свих народа оличена и зајамчена у Друштву народа. Искључење ма каквог освајања туђих националних територија гарантовањем данашњих граница од стране свих или претежне већине држава европског континента у сврху осигурања трајног мира. То су, господо, циљеви и начела спољашње политике Краљевине Југославије. Следећи тим циљевима и водећи такву политику наша ће Југославија преко Балканског пакта и Пакта Мале антанте постати важан чинилац у међународној политици Европе.

Господо сенатори, има још једно старо политичко правило, да се спољашња политика једне државе ослања на њену одбранбену снагу и да има

толико моћи и уплива колика је снага те одбранбене силе. Подвлачим одбранбене силе, јер је наша војска према новом духу времена савремене Европе и овде изложеним начелима само дефанзивна.

Предратна Краљевина Србија и Црна Гора у вековној тешкој борби извршиле су своју историјску мисију. Из те гигантске неравне борбе, тражећи само своје, изашле су као победиоци, а две империјалистичке царевине здробљене су и стеране у њихове националне границе.

Обе су се Краљевине затим стопиле са остатком браћом у националну државу, Краљевину Југославију. Петоструким повећањем добивене су нове, неистрошене националне енергије и залихе. Њихове војске извршиле су своју задаћу. Савијене су старе пуковске заставе. Али није савијен стари несаломљиви дух који је над њима лебдео. Тај неустрашиви победоносни дух пренесен је и на народну војску Краљевине Југославије.

Господо сенатори, ми живимо у једном још увек неодређеном и несталоженом времену. Наша спољашња политика мора још увек да се ослања на нашу одбранбену силу, на нашу народну војску, која мора бити вазда спремна на нежељену евентуалност да старим традиционалним пожртвовањем и еланом брани свој праг и своје огњиште. (*Аплауз и бурно одобравање.*)

(*Говор одржан у седници Сената Краљ. Југославије од 27 марта 1934 приликом буџетске дебате.*)

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ХИПОТЕЦИ: СА СУДСКОМ ПРАКСОМ, РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА И ПРИЛОГОМ
Драгољуб Лазаревић
Београд: Пословни биро, 2015.
2. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ОД ПОЖАРА: СА ПРАКТИЧНИМ ПРИМЕРИМА ПЛАНОВА И ПРАВИЛА ЗАШТИТЕ ОД ПОЖАРА И ПОДЗАКОНСКИМ АКТИМА
Жељко Албанезе
Београд: Пословни биро, 2015.
3. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНИМ НАБАВКАМА: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2015. ГОДИНЕ
Владимир Козар, Немања Алексић, Јелена Вилотић
Београд: Пословни биро, 2015.
4. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПРОМЕТУ НЕПОКРЕТНОСТИ И ЗАКОНА О ПОСРЕДОВАЊУ У ПРОМЕТУ И ЗАКУПУ НЕПОКРЕТНОСТИ: СА ПРИЛОЗИМА
Божо Н. Вукчевић, Славица Јанојлић
Београд: Пословни биро, 2015.
5. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНОМ БЕЛЕЖНИШТВУ
Драгољуб Лазаревић
Београд: Пословни биро, 2015.
6. КОМЕНТАР КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА: СА СУДСКОМ ПРАКСОМ, РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА И ТАБЕЛАРНИМ ПРИКАЗОМ СВИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА
Светислав Р. Вуковић, Гордана Станојчић
Београд: Пословни биро, 2015.
7. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПЛАНИРАЊУ И ИЗГРАДЊИ: СА ПРИМЕРИМА УГОВОРА И ПРИЛОЗИМА
Невенка Петровић
Београд: Пословни биро, 2015.
8. КОМЕНТАР ЗАКОНА О СПРЕЧАВАЊУ ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ И ПРАВИЛНИКА О ПРАВИЛИМА ПОНАШАЊА ПОСЛОДАВАЦА И ЗАПОСЛЕНИХ У ВЕЗИ СА ПРЕВЕНЦИЈОМ И ЗАШТИТОМ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ: СА ПРИЛОЗИМА
Мирослав Миљковић
Београд: Пословни биро, 2014.
9. КАФАНОЛОШКИ АСТАЛ: ПРИЛОЗИ СОЦИОЛОШКОЈ КАФАНОЛОГИЈИ
Драгољуб Б. Ђорђевић
Нови Сад: Прометеј; Ниш: Машински факултет, 2014.
10. ПУКОВНИК АПИС: СОЛУНСКИ ПРОЦЕС ХИЉАДУ ДЕВЕТСТО СЕДАМНАЕСТЕ: ПРИЛОГ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ПОЛИТИЧКЕ ИСТОРИЈЕ СРБИЈЕ ОД 1903. ДО 1918. ГОД.
Милан Ж. Живановић
Нови Сад: Прометеј; Београд: Радио-телевизија Србије, 2015.

11. ДОСЕЉЕНИК: 1815–2015: ПРИЧА О СУДИЈИ ФИШЕРУ:
ПРИЧА О ЂОРЂУ ШАГИЋУ – ПРВОМ СРПСКОМ
УСЕЉЕНИКУ У АМЕРИКУ
Александар Славковић
Београд: Admiral Books: Радио-телевизија Србије, 2015.
12. ДОДИР ДАЉИНА
Нађа Каличанин
Београд: Admiral Books, 2014.
13. ШЕСТИ РЕД
Милан Белегишанин
Београд: Admiral books, 2014.
14. КРАТКА ИСТОРИЈА НЕМАЧКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
Хајнц Шлафер
Београд: Службени гласник, 2014.
15. РОМАН КРАЉИЦЕ НАТАЛИЈЕ
Драгутин Ј. Илић
Београд: Службени гласник, 2015.
16. БОГ И ЧОВЕК НА ПОЗОРНИЦИ: ПОЗОРИШНИ ЕСЕЈИ И
КРИТИКЕ
Станислав Винавер
Београд: Службени гласник: Завод за уџбенике, 2015.
17. ЗАНОСИ И ПРКОСИ ЛАЗЕ КОСТИЋА
Станислав Винавер
Београд: Службени гласник: Завод за уџбенике, 2012.
18. ГРОМОБРАН СВЕМИРА; ГОЧ ГОРИ: ПРИЧЕ И
ПУТОПИСИ ИЗ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Станислав Винавер
Београд: Службени гласник: Завод за уџбенике, 2015.
19. ЗЕМЉЕ КОЈЕ СУ ИЗГУБИЛЕ РАВНОТЕЖУ: ЕВРОПСКЕ
ПУТОПИСНЕ ТЕМЕ
Станислав Винавер
Београд: Службени гласник: Завод за уџбенике, 2015.
20. ... И ДРУГЕ ТЕМЕ
Станислав Винавер
Београд: Службени гласник: Завод за уџбенике, 2015.
21. СПЛИН ПАРИЗА: ДНЕВНИК САМОЋЕ 2000–2004.
Видосав Стевановић
Београд: Службени гласник, 2015.
22. ЖИВОТ НА ЛЕДУ, ДНЕВНИЦИ ЈАНУАР–МАЈ 1984.
Борислав Пекић
Београд: Службени гласник, 2014.

23. ЖИВОТ НА ЛЕДУ, ДНЕВНИЦИ МАЈ 1984 – ОКТОБАР 1985.
Борислав Пекић
Београд: Службени гласник, 2014.
24. ЕНЦИКЛОПЕДИЈА СТРАХА
Љубомир Ерић са сарадницима
Београд: Службени гласник, 2015.
25. ПЕЧАТ ВРЕМЕНА: РАЗГОВОРИ С ПИСЦИМА
Милош Јевтић
Београд: Службени гласник, 2015.
26. МОДЕРНА ДРАМА
Радован Вучковић
Београд: Службени гласник, 2014.
27. ЂОРЂЕ ВАЈФЕРТ: 1850–1937: МОНОГРАФИЈА
Аутори текстова Саша Дамњановић и др.
Београд: Фондација „Ђорђе Вајферт”: Службени гласник, 2015.
28. ПСИХОПАТОЛОГИЈА СВАКОДНЕВНОГ ЖИВОТА:
ВОДИЧ ЗА ЗДРАВЕ И БОЛЕСНЕ, ЗА РОДИТЕЉЕ И
ЊИХОВУ ДЕЦУ
Марко Муњиза
Београд: Службени гласник, 2015.
29. ЈЕЛЕНА, ЖЕНА КОЈЕ ИМА:
КРАКОВСКА БИОГРАФИЈА ИВЕ АНДРИЋА
Силвија Новак Бајцар
Београд: Службени гласник, 2015.
30. ОСТРВЉАНИ
Јевгениј Иванович Замјатин
Београд: Службени гласник, 2015.
31. ЉУБАВ НАС ПРЕТВАРА У ОНО ШТО ВОЛИМО:
ИЗ ПРОПОВЕДИ И ИЗАБРАНИ ТРАКТАТИ
Мајстер Екхарт
Београд: Службени гласник, 2015.
32. ПЕРТЛЕ
Божидар Мандић
Београд: Службени гласник, 2015.
33. КАКО БИТИ УВЕК У ПРАВУ: ЕЛЕМЕНТИ ЕРИСТИКЕ
Артур Шопенхауер
Београд: Службени гласник, 2015.

PREPORUČUJEMO

1. Mojca Kumerdej: TAMNA MATERIJJA / Beograd: Geopoetika, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=3523>

Astronomija definiše tamnu materiju kao nevidljivu supstancu koja se prepoznaje samo po svojim efektima. Istoimena zbirka poznate slovenačke književnice napisana je preciznim, kontrolisanim jezikom, bez bilo kakvog nagoveštaja da će uspeti da se otrgne iz carstva tišine. Mojca Kumerdej izbegava direktne, šokantne upade u svakodnevicu, ali s druge strane uvodi autentične, polifone glasove, obeležene često dramatičnim događajima. Sa istančanim osećanjem za psihološka prelamanja i nijanse, autorka otkriva tanku liniju između lične slobode i različitih pokušaja koegzistencije u društvu koje ne trpi odstupanja ili kreativnost i teži da ljudsko biće svede na nivo serijskog broja, robota ili puke biološke materije. U središtu autorkine pažnje nalazi se ljudsko telo koje pokušava da erosom nadiđe tanatos, suočavajući se, neprestano, u tom pokušaju, sa sopstvenim granicama i prolaznošću. Pored analitičke oštine i bogatstva svog rafiniranog, briljantnog jezika, Mojca Kumerdej u svet slovenačke proze donosi još jednu retku dragocenost, a to je – inteligentan humor.

„Kao što je u vasioni neshvatljiva i neulovljiva tamna materija, tako je i u psihi junaka druge zbirke kratkih priča Mojce Kumerdej sve puno stvari koje su čak i njima samima nepoznate, neosvetljene. U pitanju su tajne i potisnute emocije koje neprimetno ključaju pod površinom svakodnevice i samo čekaju da isplivaju, i u svom radikalnom, iznenađujućem obliku.“

Mladina

„Granična stanja muškarca, žene, devojčice, serijskog ubice, špijuna, onih sa rubova društva, Mojca Kumerdej zapisuje preciznim, izbrušenim jezikom koji je često pun humora, i koji se iz priče u priču lako prilagođava i čitaoca uvek iznova ispunjava željom da nastavi sa čitanjem. No lepota ove knjige upravo je u tome da inteligentno locira, osvetli tamnu materiju ljudskosti, poslužimo li se ovom metaforom, ali da istovremeno ne pokušava da je odstrani.“

Delo

2. Vladimir Sorokin: TELURIJA / Beograd: Geopoetika, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=3517>

Telurija Vladimira Sorokina vodi čitaoca u ne tako daleku budućnost. Upravo je završen novi veliki rat, ali oslobađanje Evrope od vehabitsko-talibanskog ropstva nije dovelo do ujedinjenja, nego do stvaranja niza novih državica i podizanja novih zidova između njih. Posle rata svako želi da živi po svome, u sreći i zadovoljstvu. U svakoj državici vlada drugačije društveno uređenje, ali stanovnici svih njih, od Atlantika do Pacifika, kako oni koji žive u „demokratijama“ tako i oni koji žive u „despotijama“, bogati i siromašni, ljudi običnog rasta, ali i mali, veliki, psoglavi, antropomorfni, sazđani u laboratorijama, silno žele ono što taj, najbolji od svih svetova, čoveku ne može da pruži: svi čeznu za novim „horizontima nada“, žude za telurom koji „poput božanskog skalpela zaranja u mozgovu miliona... širi granice ljudskog i uliva sigurnost u Prošlost, Sadašnjost i Budućnost“.

Ratnike i revolucionare, novo i staro plemstvo, filozofe i umetnike, pljačkaše i švercere, obične trudenike i krstaše nove Evrope povezuje večna ljudska žudnja za prevladavanjem vremena i prostora, za pobedom nad smrću, konačno za telurom – to nije droga, ali jeste element koji ljude čini savršenima. Telur čoveku daruje ono što on sâm želi, za čime traga, pa tako Lukomski, jedan od junaka *Telurije*, pod dejstvom telura prisustvuje svadbi u Kani Galilejskoj i nemoćno plače na Golgoti kad koplje Rimljanina probode raspetog Hrista.

Ali šta preostaje onima koji nemaju telur? Da li je dovoljan samo krov nad glavom, „trud za sebe voljenog“ i „klanjanje jedino sunašću“ koje nas greje?

Mirjana Grbić

3. Džonatan Safran For: IZUZETNO GLASNO & NEVEROVATNO BLIZU / Beograd: Geopoetika, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=3483>

Oskar je devetogodišnji dečak, samoproklamovani pacifista, svirač na dairama, pronalazač, poštovalac Stivena Hokinga... U vazi u plakaru, posle očeve smrti 11. septembra, Oskar pronalazi ključ... Siguran je da je ključ pripadao njegovom ocu, ali koju od 162 miliona brava u Njujorku on otvara i može li Oskar, kada to otkrije, saznati nešto više o svom ocu koga je tako prerano izgubio?

Na svom putu traganja, ovaj mali amaterski detektiv otkriva tajne prijatelja i potpunih stranaca, ali i porodičnu misteriju koja se proteže pedeset godina unazad. Ovo je roman o ljubavi, prijateljstvu i, pre svega, o gubicima, potresan i duhovit do suza, izuzetno originalno komponovan, bogato i neobično ilustrovan, sa pojedinim

stranicama ili sa premalo ili sa previše teksta koji je štampan jedan preko drugog do nečitljivosti.

Po ovom romanu 2011. godine snimljena je istoimena američka filmska drama u kojoj, među ostalima, igraju Tom Henks, Sandra Bulok, Džon Gudman...

„Ozbiljan, duhovit, a opet razorno bolan.“

Herald

„Spektakularan – izuzetno duhovit, lingvistički briljantan i povremeno veoma dirljiv.“

Observer

„Mudar, duhovit, nepodnošljivo tužan, putuje nebom kao kometa novog stoleća najavljujući velike događaje u asteroidnom pojasu fikcije.“

Financial Times

„Zapanjujući... Razarajući vrhunac. Delo nedostižnog talenta.“

Independent

4. Nedim Gursel: ĐAVO, ANĐEO I KOMUNISTA / Beograd: Geopoetika, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=3479>

Pisac je u potrazi za izgubljenom biografijom Nazima Hikmeta – pesnika i komuniste, robijaša i emigranta, gotovo mitske ličnosti turske moderne književnosti – po mestima na kojima je i sam boravio u godinama pre ujedinjenja Nemačke, u Berlinu prepolovljenom Zidom, ideologijama, rascepljenim sudbinama. Zimski Berlin je pozorje traganja za odavno mrtvim pesnikom, prepletenog s tumananjem po sopstvenim sećanjima, izgubljenim ubeđenjima, ugaslim ljubavima, podsećanjima na koja navode imena ulica, slike i istorija ovoga grada te turski gradovi u kojima je Hikmet živeo i krio se. Opskurni hoteli, periferijske pivnice, tajanstveni telefonski pozivi, ostareli Hikmetov obožavalac i zemljak, agent Štazija, sa svojim izveštajima o pesniku koga je godinama pratio kao senka u njegovim emigrantskim lutanjima po Istočnoj Evropi, nezakoniti vlasnik tuđeg, izgubljenog života: sve to utopljeno je u mutnu vodu onog vrtloga istorije koji je gutao ljude, ideale, države, izbacujući na obalu samo njihove prazne, isprane ljuštore. Hikmet je sa svojim teškim životom, snagom svojih pesama, bolešću, lutanjima i urušenim snovima o revoluciji i povratku u otadžbinu, ostao

neuhvatljiv i za svog biografa i za izdajnika-obožavaoca-špijuna Đavola-Anđela. Opsene prošlog su okvir i za ličnu povest izgubljene generacije turskih levičara, samlevenih u žrvnju savremene istorije Turske i Evrope. Pisac-biograf te špijun-biograf Đavo-Anđeo jesu i u kontrapunktu s ovom povešću i objedinjuju je u celinu.

Milan Ristović

5. Afonso Kruz: KOKOŠKINA LUTKA / Beograd: Geopoetika, 2015.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=3620>

„Određeni sklopovi za nas imaju značenje. Stoga mislimo da se ne mogu desiti igrom slučaja. Verujemo da je posredi trik. Kad se u rasporedu karata ne nazire neki prepoznatljiv sklop, kažemo da je špil promešan. Uplela se slučajnost. A to se događa zato što taj određeni redosled, za koji kažemo da je dobro promešan, nama ništa ne predstavlja.“

Put do misteriozne „Kokoškine lutke“ počinje u Drezdenu razorenom bombama na kraju Drugog svetskog rata, sa jevrejskim dečakom Isakom Dreznerom koji se nastanjuje u podrumu prodavnice ptica Bonifaca Fogela. U ovom neobičnom prijateljstvu, u kom isprva Bonifac „glasu iz poda“ ostavlja hranu, a glas mu zauzvrat suflira pri cenkanju s mušterijama, ubrzo će se uplesti čitava galerija nesvakidašnjih likova. Uloga ovih karaktera i njihovih priča naizgled je nasumična i nejasna, kako to u životu obično i biva. No kako mali delovi slagalice sve jasnije formiraju sliku i njena nepretenciozna grandioznost počinje da se nazire, postavlja se pitanje da li stvarnost unosi smisao u fikciju, ili je, zapravo, obrnuto. Uz pomoć stvarnih likova koji su kreirali umetnička dela a onda sami postali deo jednog – poput Oskara Kokoške i Tomasa Mana, izmišljeni pisac Matijas Popa i stvarni autor romana Afonso Kruz zamagljuje granice između mašte i zbilje, podsećajući nas koliko je jedno neodvojivo od drugog. Spajajući začudne slike u stilu magijskog realizma i formu nalik na dečje knjige u kojima ako okrenemo stranu sedam naš junak radi jedno, dok na strani devet bira drugi put, pisac nas vodi kroz događaje čije značenje sami moramo da dešifrujemo. Pisana sa uzbuđenjem koje donose intriga i zagonetke bez očiglednog rešenja, *Kokoškina lutka* je roman o nasumično pomešanom špilu karata u kom je neočekivano prijateljstvo osmice i dame od suštinske važnosti za kralja koji na dnu kutije sedi i čeka da mu se otvore karte.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД АВГУСТ–СЕПТЕМБАР 2016. ГОДИНЕ**

1. ДРУГИ КРУГ
Миљенко Јерговић, Светислав Басара
Београд: Лагуна, 2015.
2. ЛОВАЦ НА ЗМАЈЕВЕ
Халед Хосеини
Београд: Лагуна, 2008.
3. ОДМАЗДА
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2010.
4. А ПЛАНИНЕ ОДЈЕКНУШЕ
Халед Хосеини
Београд: Лагуна, 2013.
5. НАСЛЕДНИЦИ
Вилијем Голдинг
Београд: Лагуна, 2014.
6. ХИЉАДУ ЧУДЕСНИХ СУНАЦА
Халед Хосеини
Београд: Лагуна, 2008.
7. ПЛЕС ПО УЖАРЕНОМ ПЕСКУ
Петар Зеџ
Београд: Дерета, 2015.
8. ПОПРАВЉИВЕ ГРЕШКЕ
Скот Тароу
Београд: Народна књига – Алфа, 2005.
9. МЕРИ, МЕРИ
Џејмс Патерсон
Београд: Лагуна, 2014.
10. НАЈБОЉЕ ОД МЕНЕ
Николас Спаркс
Београд: Лагуна, 2014.